

B e s e d y m l á d e ž e.

151.

Rediguje Jos. Kouba, profesor realné školy v Karlíně.

Cti otce svého i matku svou,

abys dlouho živ byl

a

dobře se ti vedlo na zemi.

Historická povídka.

D o s p ě l e j š í m l á d e ž i v y p r a v u j e

JAN NEP. ČERNOHOUZ,

starobudečský děkan v Kovářech.

(S obrázkem.)

V Praze.

Nákladem kněhkupectví Mikuláše a Knappa
v Karlíně.

Nešťastný Čechův den sv. Rufa, dne 26. srpna 1278.

Tisk Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

1. Rozmařilost.

„Adélo, Adélo, co pak zase děláš? Podívej se jen na malého Otakárka, jak špatně, prašpatně jest přistrojen! Celý oděv jest v špatném souladu, a mašlička jest zcela zmuchlaná. Věru málo na oblek syna královského dbáš a ve všem se nepořádnou a nedbalou ukazuješ“.

Tak plísnila rozlobená královna Kunhuta komornou, kteréž synáčka svého Otakárka byla svěřila.

Ubohá komorná, jak mnoho musela zakoušeti od matky Kunhuty pro malého mazánka. Když v nevadnoucí, v překrásné přírodě slunce jasnými čarokrásnými paprsky vyzývalo ze stísněných obydlí, vybízelo k radosti: musela komorná zůstatí doma v dusném pokoji; vždyť prý by se kralevic opálil. A běda jí, jestli ji někdy na procházce z nenadání zastihl dešť; miláček tu zmokl a snad se i zastudil.

V letě skusila nebohá komorná mnoho, ale v zimě skusila mnohem více; neboť v tom čase byla neustále na očích nerozumné Kunhuty. Zaslepené matce se nic nelíbilo; brzyť utáhla miláčku malou karkulku a učinila mu prouhu na krčku; brzy ho zase špatně držela na rukou a tu prý snadno by mohl Otakárek zmrzačet, zhrbatět. Ubohá komorná nevěděla si ni rady ni pomoci. Což ale když Otakárek se dal do hlasitého nářku a pláče! Tu se králová rozhněvala hněvem velikým, až zlostí jen plála a nehezkými ba sprostými nadávkami obsypávala nevinnou chůvu, ona prý všeho jest vinna. V hněvu, jejž neuměla opanovati, vyhnala Kunhuta mnohou chůvu.

Není tudíž divu, že každá chůva šla nerada ku královně sloužit. Mělať arcislужbu výnosnou, avšak kdož mohl všem královniným rozmarům a vrtochům vyhověti? I vystřídalo se jich několik až konečně nastoupila, již říkali Julie. Julie byla mezi všemi chůvami alespoň pro sebe nejchytřejší, neboť činila královně všecko po vůli, ač věděla, že povolností Otakárkovi škodí. Nadržovala svévoli mazánkově a činila mu co chtěl a čeho si žádal, takže se u ní nikdy nedal do pláče, začož si ji krá-

lovna Kunhuta oblíbila a začasto se jí i značných darův dostalo.

Časem navštívil Otakárka i otec král Václav I. Král Václav byl syn Přemysla Otakára I.; nade všecko miloval nádheru, chtě se rovnati Šalamounovi a sídlil nejvíce v staroslavném Vyšehradě. Vyšehrad byl překrásně vybudován a velmi opevněn. Palác knížecí přeskvostně byl okrášlen a i pokoje byly opravdu královsky upraveny; na podlaze rozprostíraly se drahocenné cizozemské koberce a kam jsi se podíval, všecko se třpytilo, vše zářilo přehojným zlatem a stříbrem; i náčiní bylo ze zlata a ze stříbra. Přioděn býval král rouchem nejdražším, nejvzácnějším. Peněz si málo vážil a rozhazoval je jako plevy. Přecho často opouštěl i vlast českou a jezdíval z husta do cizých, nejčastěji do německých krajin. Zde mezi cizinci promarňoval peníze, kterých mu nebozí poddaní v potu tváři vydělati museli. I na turnaje, při nichž se šlechticové veřejně potýkali, a mnohá jiná veřejná vyrazení přemnoho vynaložil a náruživě miloval honbu. Jaký div, že marností a prostopášností zadlužil téměř všechny statky, které patřily koruně české, jiné pak rozdal milcům svým. Mezi cizinci prodávaje, často opičil se po nich a na útraty

Čechův, jichž penězi plýtvál, zaváděl německé mravy, ano i německou řeč v Čechách a proto si u poddáných Čechův velké lásky nevyzískal.

O výchování syna svého Přemysla Otakara pramálo se staral a málo naň dbal. Ostatně pro samé kratochvíle a radovánky nezbývalo mu ani času, aby o syna pečoval. Zřídka jen zavítal k malému Otakárkovi a dlouho se u něho nezdržel; jen něco málo s ním rozmlouval a tím již myslel, že povinností svým otcovským učinil zadost.

Ponejvíce se o miláčka a mazánka starala královna Kunhuta a chůva.

Chůva Julie, aby o přízeň mocné paní nepřišla, nadržovala ve všem Otakárkovi. Již počínal choditi; jaká to radost pro Kunhutu; již počínal i mluvit, jakou rozkoší překypovalo tu srdce matčino!

Julii nastala tu práce mnohem obtížnější. Otakárek křičel „Hi, hi!“ a Julie musela chtít nechtít po pokoji po čtyrech choditi a Otakárek sedl si jí na záda. A tu mnohdy Julii tak nemilosrdně zatáhl za vlasy, že ubohá by byla až nahlas vykřikla, kdyby byla královna Kunhuta neseděla blízko na pohovce a nechechtala se hlasitě nápadu a obratnosti mazánkově. Julii

arci bolestí vstupovaly až slze do očí a přece se musela všemu jen usmívati.

„Pif, puf!“ volá Otakárek; střelhbitě musela mu Julie přinést malou pušku a Otakar střílí na Julii a Julie musela padnouti, takť to chtěla královna. Musela zase utíkat a Otakárek ji honí; již ji má, již ji tluče kolbou a to dosti silně, že bolestí až zuby zatíná.

„Mnohokrát pif puf!“ velí mladý pán. Puška se odložila a Julie postavila dvě řady dřevěných vojáčků; bubeník dává vřčením znamení k boji, Otakárek velí a křičí z plného hrdla: „Pif, puf!“ a už se kácí vojínové na všech stranách k zemi. Otakárek se raduje, tleská ručičkama, oči se mu září ohněm; avšak málo mu vojáčkové padají, proto jde na ně sám, šlape po nich nohama, kazí vojáčky, láme jim ruce, nohy, hlavy, a taková spousta těší ho nejvíce.

„Nyní již dosti! miláčku můj,“ jala se královna mluvit. „Pojď sem ku své matince, půjdeme spolu do krásné zahrádky na procházku a budeme si hledati něžné květinky a uvíjeme je u věnec“.

„Nepůjdu!“ zvolá mazáneček, ba uchopuje se i bičičště, běží a hrozí na matinku

z nerozumu, dupá nohama a dává se do pláče.

Kunhuta místo co by byla potrestala malého nezdaru, konejšila ho, řkouc: „Ne, ne, miláčku můj, nepůjdem tedy nikam, zůstaň zde v pokoji a řekni, co chceš, jen mi neplač!“

„Chci hračky,“ břeští miláček.

Julie přináší ihned veliké množství hraček a staví je na podlahu. Tu rozložila velké vojsko, v němž se ovšem nalezalo mnoho poraněných. — Tu se zase mohutně vypínal starý hrad; obehnán byl kolkolem zdí, ba i voda ho obkličovala. U brány stála stráž, na věži se leskly hodiny, i bedlivého hlásného bylo viděti, kterak s pavlanu pohlíží tam do dálí. — Dále postavila veliké město. Nesčíslné množství věží a věžiček vyčnívalo v něm a kdo by mohl sčísti všecky domy, co byly v tom městě, ba i rozličné nápisy na nich mohls čísti. Z jednoho komína díval se čtveračivý komíníček a škádlil okolojdoucí, ukazuje jim s hůry bělounké své zoubky. V jiné ulici stáli v celých tlupách dítky; někteří měli hračky pod pažím. Psíček líchotil se k jednomu pánu, jenž ho hladil. — Nedaleko rozprostírala se svěží zelená louka, pásly se na ní červené, bílé a pestré kravičky;

maličké těkavé telátko spěchalo ku své matičce, prosíc ji poskakujíc o pokrm a nápoj. Hned u něho stála vážná červenka, přemýšlejíc, jakou asi chuť má travina, kterouž právě pozřela; i zvoneček se jí leskl na krku a dodával jí vážnosti. Mladý pastýř pískal si na píšťalku, kterou si právě z vrboví byl udělal. Stádo, kteréž hlídal, bylo viděti : ovečky a beránky, ani spěchají s místa na místo, jako se tak nejlépe napasou. Věroň, pes ovčácký, držel je v přísném pořádku a pakli některá ovečka ho neuposlechla okamžitě a se zatoulala, ba jen zatoulati chtěla, ihned byl Věroň po ruce a mocí přivedl ji ku poslušnosti a pořádku. — Hned vedle strměly příkré skály, pod nimiž vyhledávaly mlsné kozičky něco na jazýček, kdežto na nejnebezpečnějších místech poskakovali plaší kamzíci, avšak ani zde nebyli dosti bezpečni. Neohrožený lovec, který je s nebezpečím vlastního života pronásledoval, právě vystřelil a mrtva potácela se samička k zemi. — V temném zarostlém lese procházeli se zajíci, jeleni, srnky, v hustinách skrývaly se koroptve, i veverička skotačivá poskakovala se stromku na stromek. Za stromem mířil myslivec na zajíčka, jenž nic zlého netušil a spokojeně trávu ohryzoval. — Za lesem šířila

se daleká a daleká rovina. Bylo právě v létě, pokorně skláněly hlavy bohaté a mnohými zrny naplněné klasy své k zemi. Ženci si brousili srpy a kosy a chutě počínali žeň. — Avšak co tam zádu se třpytí? Jest široké dalné moře; žralokové vystrkují z vody hlavy, aby se kořistě uchopili; ryby létací o překot vyskakují z moře. Na hladině pluje krásná loď; podívej se jen, jak se plachty na silném stěžni nadýmají, jak vzadu kormidelník loď kormidlem řídí! — Ani na hornictví se nezapomenulo. Hluboko pod zemí kopají havíři a vyvážejí rudu na povrch země, z níž se teprv zlato nebo stříbro vydobývá.

Tolik hraček rozmanitých a poučných měl Otakárek, a myslíte, že tím byl spokojen? Ba bohužel nebyl, ustavičně volal: „Více ještě, více chci hraček, jest jich ještě málo!“ A matka Kunhuta vskutku mazánkovi ještě mnoho a mnoho hraček přikoupila. Zapomenulať, že žádosti lidské se musíme opřít, že poddáme-li se jí, jest nenasytná, že čím více člověk má, tím více chce míti a že pak při všem bohatství bývá nešťasten.

Jak blaze bývá dítkám venkovským! Dítky venkovské spokojují se velmi jednoduchými hračkami. Vezmou si střípky z roz-

tlučených hrnků a skleniček a hrajou si výborně. Střepiny vydávají za talířky, džbánky, hrnečky, které prodávají a kupují. Z písku dělají si kašičku, z hlíny pekou chlebička, buchtičky a vdolečky a vedou obchod s pískovou moučkou. A je-li ubohé venkovské dítě samo, nemá-li společníkův, vezme si třeba kousek dřeva a udělá si z něho panenku a tuto panenku chová, konějš, hejčká, klade na lůžko. A při tom jest čilé, zdravé, veselé a nezávidí rozmarilým a nenasytným dítkám hračky sebe dražší.

Ač Kunhuta ve všem Otakárkovi povolovala, ač se s ním nad míru mazlila, ač mu všecko dala, čeho se mu jen zachtělo, nemiloval ji Otakárek přece opravdově. Na tatínka si ani nezpomněl, neboť mu nikdy nic nepřinesl a že ho málo kdy vidíval, přicházel mu co cizinec.

Otakárek vyhledával všude a ve všem jen svou vlastní vůli a toužil víc a více po rozličných věcech. A že ho matka Kunhuta vždy velmi nádherně šatila a na oblek přespříliš dbala, ukazovaly se na něm už záhy i zárodky marnivosti.

2. Vychovatel.

Otakárek prospíval na těle převýborně. Byl již dosti dospělý pacholík; postavy byl ušlechtilé, tváře hnědé; bujné kaštanové kadeře vlnily mu po ramenou a na líci mu květly červené růže. Oči se mu jen jiskřily, byly jasné, modré jako blankytné nebe. Že úplně byl zdrav, prozrazovalo i to, že nemohl se dlouho na jednom místě pozdržeti a neustále sem tam běhal, pořádě měl co kutiti.

Než co prospívá tělo samo o sobě, byť bylo sebe krásnější, sebe slíčnější? Pakli tuto schránku neoživuje duch vzdělaný, vybroušený, nemá samo o sobě pravé, trvalé ceny.

I muselo se tudíž na to pomýšleti, aby Otakárek byl i na duchu ušlechtěn a vzdělán, za tou příčinou dán mu byl nejlepší, nejznamenitější učitel a vychovatel.

Když mu byl Otakárek odevzdán, přišla i matka, královna Kunhuta. Vychovateli říkali Dobromysl. Kunhuta dala Dobromyslu dlouhá a dlouhá napomenutí, jak synáčka jejího vésti a ostrahovati má, aby si jeho lásky získal.

Druhého dne nastalo učení, ale Otakárek z počátku se nechtěl učit, chtěl si jen ustavičně s Julií hrát. Dlouho se musel Dobromysl přičinit, dlouho musel Otakárka přemlouvati, než ho jen poněkud k poslušnosti přivedl. Posléze si dal přece Otakárek výmluvnými slovy Dobromyslovými říci a uposlechl.

Otakárek byl bystrého, nadaného ducha, výborné paměti, jasného úsudku a neobyčejné výmluvnosti. Jaký div tudíž, že při vši rozmařilosti dělal ve vědách značné pokroky.

Nejraději se učil dějepisu, jenž zajisté pro každého jest velmi poučný a i zábavný. Když mu Dobromysl vypravoval o macedonském králi Alexandru, velkém, nemohl králevic se ani nasytiti. Viděl v duchu rekovného krále Alexandra, kterak v mladém věku si podmanil celé velké Řecko; viděl, kterak s hrdinským, udatným vojskem pluje přes moře až do daleké Asie. Hle, již se střelhbítě poddává neobyčejnému hrdinovi celá malá Asie, poddává se i Egypt. Patřil v duchu, kterak Alexandr mocně potírá perského krále Daria u Gaugamely léta tři sta třicet jeden před Kristem. Oči se tu malému Otakárkovi zářily, oheň nevídaný šlehal mu z nich, prsa se mu mocně dmula,

sotva že dýchal. Touhou nesmírnou, zžírající naplnila se jeho duše, jeho srdce, by i sám jednou rekovstvím a vítězstvím neobyčejným proslul.

Ó kéž by si byl vzal i k srdci šlechtné jednání Alexandrovo! Alexandr jak mile dostoupil trůnu, potrestal vrahy otce svého co nejprísněji. Kéž by si byl hluboko v srdce vštípil slova písma sv.: „Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.“ Avšak Otakárek bohužel nectil matku, nevážil si otce, nedbal jejich napomínání ani moudré rady. Jako kdys synové starého otce Helího zamítli výhrůžky a napomínání otce svého, tak i Otakár. Museli arci krutý zakusiti trest, bylo jim v nejpěknějším věku bídne v boji zahynouti. Kéž by byl měl Otakárek na paměti i nezdarného Absolona, který se vzbouřil proti vlastnímu otci, a strašně musel pak pykati zločinu svého. — Joab, vůdce Davidův, proklál krkavčí srdce synovo, že ihned bylo konec jeho žití.

Mimo dějepis miloval Otakar i šermování. Cvičení se ve zbrani bylo jeho nejmilejším zaměstnáním a v šermování činil i značné pokroky, čemuž se nelze ani diviti; neboť co milujeme, rádi konáme,

a v čem se s chutí cvičíme, v tom dosáhneme i obratnosti.

Ostatně cvičení se ve zbraní a šermování bylo za tehdejších časův všeobecným zvykem, ba pravou pochoutkou.

Čím více Otakárek prospíval věkem, tím více se odcizoval matce i otci. Kunhuta často prolévala trpké, hořské slzy; vidělať a cítilať, že syn její, jejž nad míru náruživě milovala, lásku její láskou nesplácí, že ji nemiluje, ano že se jí i vzdaluje. I vystoupila pak přísně, avšak žel bylo již pozdě. Stromeček jen v mládí, pakli křivě roste, dá se ohnouti; starý, dospělý, vyrostlý strom neohneš, nepředěláš.

A tak i Otakar málo se, když vyrostl, staral o matku a nerad dlouho u ní dlel. Již co jinoch měl obrazotvornost přeplněnou rozličnými velkolepými záměry a pomýšlel na to, by se stal samostatným, by tužby své co vojín a vojevůdce mohl uskutečniti.

I otci králi Václavu se počínání synovo nelíbilo, proto přísně nakázal učitelům a vychovatelům Otakarovým, jichž bylo již několik, aby syna přivedli k mírnějším náhledům, však měl tak dříve učiniti. Od útlého mládí musí se semeno sv. náboženství v srdce dítek zasívat, aby

mládež prospívala nejen věkem, nýbrž i moudrostí pravou; moudrostí náboženskou a něžnou láskou k rodičům. Anebo co prospívá všecka moudrost tohoto světa, všecko umění bez náboženství? Náboženství šlechtí veškeré naše umění a vědění i dodává mu právě rázu vznešeného, nebeského.

Hodný a vlastenecký vychovatel Dobromysl hleděl všemožně, aby v Otakaru vzbudil i lásku k vlastní řeči Přemyslovcův, k řeči české, k českým mravům a spůsobům; než nepoštětilo se mu. Otakar, maje za matku Němkyni, více dbal o vlasti cizé, všímal si málo dějin a památek českých, nerad i mluvíval jazykem českým, raději hovořival jazykem německým.

A v tom pochybil Otakar velmi. Jestliť povinností každého člověka, aby národ svůj, řeč svou, jíž matka učila ho Boha znáti, miloval. Vždyť i Kristus, ušlechtilý vzor náš ve všem, byl národovec a vlastenec dobrý. Arci není tu třeba, abychom vlast a vlastenectví měli ustavičně v ústech; vždyť ten, kdo mnoho mluvívá, obyčejně málo plnívá. Tiše ať působí každý bez mnoha hluku na roli národní dědičné ve svém stavu dle sil. Kdo může mnoho působiti, ať působí mnoho; kdo méně má vloh, menší kruh působení, ať působí dle

hříven mu svěřených ! Národnost a náboženství vždy a všude skutkem ukazovati máme.

3. Odboj. Kletba.

Otakar vzrostl v statného, sličného jinocha a byl postavy ne příliš vysoké. Každý, kdo naň pohleděl, kdo jen poněkud ho seznal, naponejprv si ho zamiloval, čemuž se nelze diviti. Královič slynul nevšední výmluvností, vyznamenával se i neobyčejnou přívětivostí a vůbec měl na sobě cosi úlisného, vábného. Tudíž se každý k němu hrnul, každý se o jeho lásku a přízeň ucházel a v krátkém čase se stal Otakar miláčkem obecnstva, aniž lidé nejráději dle zevnějšku soudívají.

Zvláště uměl Otakar zacházeti se zbraní a při veřejných turnajech dostalo se mu nejednou veřejné první odměny.

Za tehdejších časův byly turnaje velmi oblíbeny v celé Evropě a i v Čechách. V určitý čas sešli se rytířové a páni z dalekých i blízkých končin do Prahy, kdež na zvláště upraveném a ozdobeném místě nejjudatnější rytíři a páni se potýkali. Tisíce lidí dívali se na tento boj. Kdo zvítězil, dostal odměnu z ruky urozené paní

anebo slečny a jméno jeho rozhlásilo se po všech končinách vlasti české i cizinské.

Jak již podotknuto, Otakar miloval zbraně, miloval i turnaje, vždyť toužil po té době, kde by o své ujmě mohl podstoupiti válku, kde by se co vojín a hrdina proslavil. Když ponejprv v turnaji dostal odměnu, zulíbala ho přeblažená matka Kunhuta, nemohouc radost z toho utajiti, veřejně před celým zástupem. Ubohá Kunhuta ! Netušila ve své radosti, že právě toto vyznamenání stane se jí jednou později krutým mečem, který ji zarmoutí, který nemilosrdně pronikne její srdce.

Otakar oddal pak se zcela své náruživosti po slávě vojenské. Zapomněl, že každou vášněn potlačiti musíme hned na počátku, nemá-li nás opanovati, nemáme-li se státi její otrokem. Opojen a zaslepen snil ve dne v noci o vítězství nad nesčetnými nepřátely.

Jednoho dne usnul rozjařen a měl velmi živý sen. Zdálo se mu, kterak stojí v čele velkého vojska na veliké dalné rovině. Ze všech stran přicházeli k němu s velkou úctou králové a kladli koruny k jeho trůnu, avšak najednou vyvstalo na jihovýchodě mračno, strašné a rozličné příšery ukázaly se na oblaze Páně. Blesk udeřil, hrom za-

rachoti a — trůn, na němž Otakar seděl, podvrátil se.

Králevič hrůzou a strachem se až probudil, pot mu v těžkých krůpějích vyvstal na čele, a rozčílený jinoch těžce oddychoval. Bylať právě půlnoc.

Otakar nemoha leknutím a rozechvěním více spáti, vstal, chodil po komnatě a rozjímal, co by asi sen ten znamenati měl. Ó kéž by byl pochopil významu jeho ! Kéž by byl pomněl, že láska a požehnání otcovo a matčino jsou nejpevnějším základem štěstí pozemského i věčného.

Otakar na sen ten hrůzný brzy zapomněl a denně rostla v něm víc a více touha, aby panoval. I vstoupil jednoho dne do pokoje matčina. Kunhuta seděla na drahocenné pohovce a čtla, ale jak mile zahlídla syna, povstala a šla mu radostně vstříc, volajíc hlasitě : „Budiž mi vítán, miláčku srdce mého ! těší mne velmi, že ke mně přicházíš. Pojď, posad' se vedle mne, rozmlouvej se mnou a vypravuj co jest nového !“

Otakar uposlechl, sedl si vedle matky, úlisně ji objal a díval se modrýma očima prosebně na ni.

„Co pak se ti stalo, drahoušku můj ?“

pokračovala Kunhuta, „vždyť vypadáš tak rozervaně, tak ztrápeně.“

„Mám k vám, drahá máti, velkou, převelikou žádost,“ odvětil Otakar.

„Mluv jen upřímně, synu můj, čeho si žádáš a vše ti učiním, seč bude moc a síla má.“

„Hle, matinko rozmilá,“ jal se po malé chvíli Otakar mluvit, „vzrostl jsem již v mladého muže, mocné mám páže, ale nečinnost mne zžírá. Mám-li jednou po otci nastoupiti vládu, proč se tak nestane ihned? Otec se bohužel bez toho málo stará o zemi a národ mu svěřený, v cizině promarňuje krvavě od poddaných vydobyté peníze, náruživě se shání po vyražení a po honbách. Či nepřišel již o jedno oko v lese na honu? A potom jak špatně hospodaří! zadlužuje jeden korunní statek po druhém anebo je rozdává milcům svým. Proto se mám vším právem co obávati a strachovati, že po něm zdědím jednou samé dluhy. Tomu se musí učiniti konec a to co nejdříve; srdce mi vře zlostí v těle, patřím-li na takovéto hospodářství. Ať se poděkuje a hoví zcela svým náruživostem, ale vládu ať ponechá mně! A ty, matko rozmilá, vid', ty mi vlivem svým k vládě pomůžeš?“ —

Kunhuta se velmi ulekla těchto slov, poznávala jasně, jak velmi chybila, že ve všem mazlíčku povolovala; ovoce převráceného vychování záhy se již ukazovalo. I podepřela si ulekaný obličej o lokte a přemýšlela dlouhou chvíli, co by synu odpověděti měla. Konečně napadla jí dobrá myšlénka.

Po dlouhém mlčení, kteréž připadalo Otakarovi věčností, pravila: „Synu můj! jsi, jak pevně doufám, úplně o tom přesvědčen, že tě z celého srdce miluji, ale vidím, že jsi na bezcestí. Což žádáš si snad smrti otcovy, chceš, aby hoře nad tvou nevděčností přivedlo ho do hrobu? Synáčku, já, matka tvá tebe vroucně milující, tě prosím, přemoz se, skrof nezřízenou žádost! Však se brzy dočekáš vladaření a také se ho bohda dosti brzy nasytíš.“

„Nasytím, nenasytím,“ osopil se Otakar na matku, „já chci a musím vládnouti, musím se státi konečně samostatným. Což jsem ještě děcko, abych poslouchal vaše kázání?“

Kunhuta nešťastná trnula nad těmi slovy a hojné slzy, znamení to vnitřního hoře, vyřinuly se jí z očí. A jak neměla plakati? Ten, jehož tak vroucně miluje, ten, jenž jest její útěcha a naděje, nedbá na její slova, pohrdá její upřímnou mateřskou ra-

dou. I pocítila hluboce a bolestně chybu svou, že převráceně syna vychovávala.

Otakar se zatím vyřítíl ze dveří a běžel, ba letěl jako šílený do své komnaty, bouchnuv nehorázně dveřmi, až se vše otrásalo; v pokoji přecházel nemoha na ničem se ustanoviti.

Nebohá Kunhuta, probravši se poněkud z hlubokého žalu, odlehčila sevřenému srdci hojným pláčem. Napotom pospíšila za synem a promluvila k němu takto: „Vidíš, Otakárku, proč se tak velmi durdíš a zlobíš? Vždyť se snad přece alespoň poněkud dá tvé žádosti vyhověti, jen mi popřej času až do zítřka, abych se na něčem ustano- vila, ale o to tě prosím, ba zapřisahám, abys prozatím nic nepodniknul!“

Kunhuta úzkostlivě sepjala ruce. Tu se Otakar přece zpamatoval, bouře se v něm utišila a rukou dáním slíbil matce, že do druhého dne vyčká.

Nastala noc; všickni v paláci králov- ském, ba i Otakar ponořeni byli v hlubo- kém spánku, jen v komnatě královnině kmitalo světlo. Co pak se jí asi stalo, snad se náhle rozstonala? Ach, roznemohla se, ne ale na těle, nýbrž na duši; vždyť vi- děla ovoce svého nemoudrého vychování. Vnitřní klid ji opustil a nemilosrdné hoře

se rozhostilo v stísněném její srdci. Spánek posilňující prchal s její vícek očních, nemohla po celou noc ani oka zamhouřiti. Ó, jak dlouhou zdála se jí tato noc! nechtěla vzíti žádného konce. Konečně se ukázaly červánky na obloze Páně, ale jak smutně zdálo se jí dnes slunce vycházeti.

Nočním bděním přepadlá, ubledlá a umdlená přioděla se rouchem a záhy se dala ohlásiti u manžela svého, krále Václava.

Král Václav hejřil právě předešlou noc a návštěvu Kunhutinu nerad viděl.

„Co chceš tak časně z rána?“ promluvil, zývaje hlasitě, „co mi dobrého přinášíš?“

„Přišla jsem“, odpověděla Kunhuta, „abych s tebou důvěrně promluvila o našem synu Otakarovi“.

„Nu, co pak, mluv tedy!“ v padl jí Václav netrpělivě do řeči.

„Víš, milý manželi, že syn náš se významává, což ti může jen radost ploditi, zvláštní bystrostí a hrdinskou myslí, jak se na králeviče sluší a patří. Vychován a vycvičen jest již dostatečně, zapotřebí jest jen ještě, aby syn náš bystrost a rekovnost svou mohl i v životě ukázati a provésti. Myslím tudíž, abych se daleko nešířila, abys

mu přenechal Moravu a učinil ho markrabím moravským!“

„Cože?“ vykřikl Václav hněvivě, „mrzí vás to snad, že jsem ještě na živě? Ne, nikoliv, z toho mraku nebude dešť, známť Otakara dobře, ten nevděčník by mi snad chtěl poroučeti, co mám činiti? Pryč mi jdi s očí a nepokoušej mne!“

Kunhuta se nedala touto drsnou řečí odstrašiti, znalať Václava předobře a věděla, že konečně přece povolí. A proto prosila a domlouvala tak dlouho, až Václav svolil.

Otakar, probudiv se v noci, nemohl se rána už dočekatí. Za časného jitra vyskočil hbitě z postele, nakvap se přistrojil a spěchal do matčiny komnaty.

Kunhuta přicházela právě od krále Václava s veselou tváří. „Vítám tě, pane markrabí moravský!“ oslovila Kunhuta Otakara.

„Jak,“ odpověděl kvapně Otakar a oči se mu radostí zajiskřily, „jest tomu vskutku tak, mohu slovům tvým uvěřiti?“

„Ba můžeš, synu můj, právě přicházím od tvého otce. Měla jsem arcí krušnou práci, ale konečně se mi přece podařilo, staneš se markrabím moravským. A nyní ať hned pospíšíš k otci a jemu srdečně se poděkuješ;

nezapomeň příště i na mne a buď ke mně uctivější!“ Otakar uposlechl.

V brzkém čase odebral se král Václav s mocnou družinou do Moravy a představil moravským pánům Otakara co jich markrabího. Uvítán byl Otakar velmi slavně a okázale; neboť hned na počátku naklonil si pány moravské a české, anoť se jim marnotratné hospodářství Václavovo nelíbilo; nelíbily se jim i velké daně, které na ně král krutě uvaloval.

Otakarovi nastal nyní nový, činný život, přání jeho alespoň částečně se vyplnilo. A musí se pravdě dáti svědectví, že Otakar moudře a obezřele si počínal a mnoho prospěšných věcí zavedl.

Než ne dlouho byl svým postavením spokojen; pole, na němž působil, zdálo se mu býti malým, úzkým; dychtil již zase po panství větším. Okusiv jednou vlády, žíznil po ní tím více, a ač měl dosti vysoké postavení, nespokojil se jím. Stůj co stůj hleděl, aby se stal zcela samostatným, aby se stal králem českým; a aby této samostatnosti dosáhl, následoval otravného Abso-lona, strojil zrádu proti vlastnímu otci.

Král Václav hospodařil arci špatně, opičil se po cizincích a v cizině hýřil krvavý peníz poddaných svých, čímž mnoho

pánů českých, šlechticů a rytířů proti sobě popudil. Zadlužoval i víc a více korunní statky české ba i hrady župní se vším příslušenstvím odcizoval od koruny, odměňuje se jimi milcům svým. V nejvyšší a nejvýnosnější úřady a místa uváděl cizince, což opět se jim arci líbiti nemohlo.

Otakar, znaje smýšlení mnohých pánů, lichotil jim a přísliboval, že jinak vládnouti a hospodařiti bude. I netrvalo dlouho a mnoho pánů českých, mezi nimiž byl i sám biskup pražský Mikuláš, přidali se k Otakarovi; hlavou nespokojencův byl Ctibor. Král netušil o ničem a jak by si byl mohl také pomyslit, že vlastní syn povstane proti němu?

Pikle dály se tajně. Léta Páně 1248 sešli se přívrženci Otakarovi na hradě pražském a zvolili Přemysla Otakara, jenž dle úmluvy, s dosti četným vojskem do Čech se dostavil, za krále.

Král Václav bavil se právě na hradě Zvikově, kdež najednou se dozvěděl, že vlastní syn se proti němu vzbouřil a že dobývá hradů. Jako kdys David při vzpouře Absolonově musel Jerusálém opustiti a na útěk se dáti; tak utíkal i král Václav před synem Otakarem. Avšak rozhořčen nevděčností krkavčí Otakarovou, stanul na

jednom vršku a pronesl ve zlosti a bolu tato strašná slova: „Nepřirozený synu! utíkám před tebou jako psanec. Toť vděčnost synovská? Nuže, dobývej jen, dobývej, dosáhni slávy veliké! ale až dosáhneš znamenité výše, tu ať se boří pod tebou půda díla tvého; ať i proti tobě povstane nepřítel mocný a pokoří tě do prachu země! A jako nyní proti mně zrádně jsi povstal, tak ať zradou svých vlastních skončíš bídne potupen život svůj! Ať se ukáže na tobě opak čtvrtého přikázání Božího: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi!“ —

A Kunhuta? Jakmile uslyšela o vzpouře synově, upadla takořka v šílenství, trhala si šediny s hlavy, i zlořečila Otakarů samému. Leknutím a hořem upadla v horečku, aby nepovstala více a se slovy: „Synu můj, synu můj! proč jsi mi tak učinil?“ vypustila ducha svého.

Otakar uslyšev o smrti matčině zachvěl se v útrobách, zatřásl se; neboť svědomí pravilo mu již nyní: Synu nevděčný, vzpourou usmrtil jsi vlastní matku. Avšak ctižádostí brzy utlumil probouzející se svědomí, uspal je, ale jen na čas; brzy se mělo zase probuditi, aby ho co neuprosi-

telný soudce tím více, tím jízlivěji trápilo a pronásledovalo.

Král Václav zatím v rychlosti sebral vojsko a odevzdal je vůdci Boreši Risenburgskému; nedlouho přitáhl i sám s výpomocným vojskem k Vyšehradu, kdež se Otakar nalézal. Václav se však nemohl dlouho držeti, sklíčenému se všech stran nezbývalo nic jiného, leč aby sám o mír žádal. Mír byl učiněn, ale způsobem nedůstojným; krutým podmínkám musel se Václav podvoliti. Otakar se měl státi králem a Václav z milosti synovy se měl několika hrady spokojiti. Těžce to arci nesl Václav a obrátil se v té příčině na papeže Innocence IV., kterýž smlouvu tu vyhlásil za vynucenou a proto i neplatnou. Brzy si Václav naklonil zase mnohé pány a dobyl jich pomocí opět Prahy, tak že Otakar se musel otci vzdáti na milost a nemilost. Otec sice nezdárnému synu odpustil, ale za trest dal ho na některý čas do vězení, aby tak rozjímal o provinění a ho i pykal. Po nějakém čase propustil ho zase na svobodu a dal mu opět markrabství moravské. Než vzpoura synova hnětla velmi otce Václava, chřadnul víc a více, netěšil ho více tento život, až léta Páně 1252 mrtvicí raněn náhle zemřel.

4. Otakar samostatný vládce.

Po náhlé smrti krále Václava nastoupil vládu Přemysl Otakar II., stav se nástupcem otce svého a králem českým. Na počátku byl zcela a úplně spokojen; neboť dosáhl po čem tak dlouho byl toužil. Než nebyl ještě dlouho králem, nehonosil se ještě dlouho korunou královskou, an postavil se proti němu nepřítel, jemuž nikdo uniknouti nemůže, probudilo se jeho vlastní svědomí. Svědomí nedalo mu pokoje, sužovalo ho ve dne v noci. „Ach, já nešťastník!“ vzdychával, „neposlušností vykopal jsem matce a snad i otci předčasný hrob.“

Aby svědomí ohlušil, a tomuto nemilosrdnému nepříteli ušel, dal se Otakar do práce a podnikl mnoho prospěšného pro vlast českou, proslavil v mnohém ohledu Čechy a stal se vládcem vynikajícím mezi panovníky českými.

Největší zásluhy si vydobyl tím, že se postaral o korunní statky, z nichž zbylo mu po otci jen něco málo. Jakmile vládu nastoupil, museli ti, kdož nespravedlivě statky drželi, je navrátiti, zadlužené statky vyplatil. A tím právě ukázal, že mu opravdu blaho národu leží na srdci, chtěl, aby král

trávil ze svého, aby v peněžitém ohledu nikdy nebyl v nesnázích.

Mimo to hleděl, aby Čechy byly zalidněny, aby obchod a průmysl se rozmáhal. Čechové, jsouce již od přirozenosti více tiššího ducha, starali se o orbu, a proto také již od pravěkův bylo v Čechách hojnost obilí a plodin zemských. Obchodu dbáno velmi málo. Ješto vlast naše nebyla tehdaž ještě dosti zalidněna, povolal Němce u velikém počtu do Čech. Němci hrnuli se za jeho časův tak do vlasti naší, jako nyní ubozí Čechové opouštějí rodnou vlast, místo, kde ponejprv spatřili světla Božího, kde prvních utěšených radostných dětinských dob zažili. Ubožáci! Či nezasluhují tito naši nešťastní bratři politování? Opouštějíť jistou vlast, aby se vydali do nejisté. A kdo by mohl vypsati, co nebozí vystěhovalci musí zakusiti na dlouhé cestě; kdo si může představit, jak bolnými city naplnění jsou, když jim najednou zmizí rodná vlast s očí! A když už mnoho přestáli, očekává je dalné, široké moře. Na nepohodlné lodi musejí vstoupati, jsouce stěsnáni nemohou se dosti pohybovati a mnohdy nemají potřebné čistoty a zdravého vzduchu. I mořská nemoc vrhá se na cestující a mnohého přivádí o život. Ani po smrti ne-

nalézají takový vystěhovalec odpočinku v posvěceném klidném hrobě; uvržena bývá mrtvola do moře a stává se potravou ryb a jiných zvířat mořských. Než i moře se mnohdy horší na ty zaslepence, vzbouří se, vlní se, zmítá lodí jako míčem, tak že každého okamžení hrozí pohltnuti celou loď.

A byť by i šťastně arci po mnohých nebezpečích, po mnohých svízelných dosáhli půdy nové vlasti Ameriky, co je tam očekává? Pracovati tam musí jako zde; neboť bez práce nejsou nikde koláče. Ba bohužel mnohý v Americe bídne se protlouká, kdežto doma ve vlasti měl snad pohodlný domeček, úrodný stateček, anebo výnosné řemeslo. Jak pošetile tudíž jednají, kdo se jistě, všem zajisté milé vlasti vzdávají a novou a nejistou vlast hledají.

Ne tak dařilo se Němcům, kteří se za Přemysla Otakara stěhovali do Čech. Nemuseli putovati daleko, nebylo jim plouti přes moře: Otakar jim dal za velmi levný peníz úrodné krajiny, kdež dosáhli brzy mohovitosti, bohatství nesmírného.

I do Prahy a ostatních českých měst přistěhovalo se velmi mnoho německých cizozemců. A proč by nepoužili příležitosti tak prospěšné, když všude a ve všem poskytovalo se jim nevšedních výhod?

* Zvláště dosáhli Němci velkých práv v městech, v nichž si chtěl Otakar takořka baštu učiniti proti pánům českým. Utvořil si baštu, avšak utvořil hradbu proti národu českému. A jak by mohl také cizozemec tak upřímně a horoucně milovati vlast, jako ten, kdo se v ní zrodil, kdo na její změnách i radostných i žalostných srdečný béře podíl? Němci jen o to se starali, aby se v nové vlasti obohatili, což jim bylo zcela snadno.

Nejvíce si však uškodil Otakar u národu českého, zvláště pak u stavů, že všude zaváděl německé právo. A jak by se neměl horšiti národ, když to co po otcích zdědil, co mu tak drahé, tak svaté jest, se mu vyrve a za to se mu dá něco jiného, cizého, studeného !

Těmito právy a zvláštními privilejemi přistěhovalců stalo se mnoho křivdy, spácháno mnohé bezpráví. Zdaž nemá otec, maje více dítek, stejně pečovati, stejně se starati o všecky a stejně všecky milovati? Nebolí to ostatní, když jedině miláček a mazlíček — ve všem bývá vyznamenán, když ve všem na úkor ostatních se mu hová? Zdaž se nemusí v ostatních zášť a nenávisť vzbuditi i proti tomuto miláčkovi? — Hle, tak tomu bylo i v Čechách. Češi,

vidouce, že ve vlastní vlasti jsou odstrkování a pozorující, kterak Němci dostávají nejlepší místa a úřady, kterak ve všem jen cizincům se hová, zanevřeli velmi na krále i na Němce, cizozemce.

5. Sláva vojenská.

Uvnitř říše panoval Přemysl Otakar dobře, po nedlouhém čase vyzískal si zase korunní statky a měl bohatství hojnost.

Otakar miloval nad míru i přepych a všude se ukazoval jako král bohatý. Roucho jeho bylo z nejvzácnější, nejdražší látky, zlatem a stříbrem hojně protkáno, i brnění bylo přeskvostné a na hlavě se mu třpýtila drahokamy hojně posetá koruna. Kamkoliv zavítal, obklopen byl nesčíslným komonstvem, které si v oděvu také nezadalo a drahými přilbicemi, pancíři a štíty se vyznačovalo. Nemenší náklad vedl i na vybrané koně, jichžto podkovy byly ze zlata. Zvláště v cizině ukazoval se Přemysl v největší slávě a nádheře, aniž tu penězi skrbli. Každou sebe menší službu odměňoval hojně, právě královsky. Jaký div tudíž, že lidé z daleka přicházeli, aby spatřili českého krále Přemysla Otakara II. Všickni se mu

kořili a dvořili a vesměs zván byl: „králem zlatým“ pro nádheru, v níž se ukazoval, a pro bohatství, jímž vládl.

Není zajisté nikoho tajno, že kdo mnoho má, tomu i závistníků neschází a závisti neušel ani král zlatý. Inu lidé soudí obyčejně zběžně, vždy jen dle zevnějšíku; zapomínají, že ne vše zlato, co se třpytí, že mnohé jablko jest krásné, však jen na pohled, ale uvnitř že bývá zkažené, shnilé.

Mnohý, jenž uviděl někdy krále v četném komonstvu ve skvostném rouchu. domýšlel se snad, že král jest šťasten a blažen. Leč nebývá tak. Pravá spokojenost nemívá sídlo jen veездеjších, zevnějších věcech. Toliko v srdci svém musí člověk pravou spokojenost hledati. Kdo ji hledá mimo sebe, přechoasto se klamává. Nic na světě nemůže nás učiniti opravdu šťastnými; všecka radost, veškerá zábava nás konečně omrzí; brzy se jí nabažíme a srdce naše zůstane prázdným, rozervaným. Ó jak mnohý nádenník, jenž v potu tváři, v bídě a nouzi se protlouká, jest přece jen šťastným, spokojeným! Srdce jeho naplněno jest poklidem vnitřním, svědomí nemá mu co vyčítati žádný špatný čin; ono jest naplněno zbožností a zbožnost oslazuje mu smutné jeho postavení. A pakli větší kříž

naň přichází, tu hledá útěchu u Toho, jenž laskavě nás k sobě přivolává, řka : „Pojďte ke mně všickni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás potěším, občerstvím “ On tu nábožně kleká před trpícím Ježíšem a modlí se vroucně a zbožná modlitba potěšuje ho v utrpení a naplňuje duši jeho spokojeností, kterouž by nevyměnil za veškeré poklady tohoto světa.

Tak soudil i mnohý, jenž viděl Otakara ve slávě a nádheře, že jest šťasten a spokojen, že ničeho více si nepřeje a nežádá. Ale nebylo tomu tak. Kdo by byl mohl nahlédnouti do jeho srdce, jak by se byl zhrozil ! Král byl nespokojen, rozerván ; uprostřed slávy a radovánek zmocňoval se ho jakýsi nepokojný cit, všecko kolkolem zdálo se mu býti smutným, trudným.

Z počátku neuměl si tuto smutnost ani vysvětliti, ale tu si zpomíná, zpomíná, bledne, trne, chvěje se, a co přišlo mu na mysl ? Zpoměl si na svou nešťastnou matku Kunhutu. Ó jak rád by si ji byl vykopal prsty z hrobu, jak rád by byl klekl před ní na kolena a prosil za odpuštění, ale bylo již pozdě. Matka odpočívala studena, bezducha v královské hrobce, kdežto svědomí neuprositelné přivolává mu : Vzpou-rou ukrátil jsi život vlastní matky !

A tam v pozadí mu připadalo, jako by ho neobyčejná, černá postava pronásledovala. Postava ta viděla se mu býti známou. Co to za smělost! proč se vtírá, proč se staví před krále a proč ji král nedá zahnati? Kdo jest to? co chce? co přináší králi? Ach! jest to Václav, jest to duch otcův. Hle, kterak smutně pohlíží na krále, kterak se zdá volati: „Kletba zrádě!“ Tu si protírá Otakar smutně oči, rukou mne si čelo.

Což viděl v skutku ducha otcova, anebo jest to klam, mam, šalba? Dívá se udiveně před sebe a přece vidí jen komonstvo, vidí četné davy lidské. Celé to vidění způsobila jen králova obrazotvornost. Mimovolně usmívá se Otakar trpce a přemlouvá sám sebe, těší se, ale pravá spokojenost, upřímná veselost zmizela, prchla navždy od něho.

Nejhůře bylo Otakarovi v noci; vždyť noc jest nepřítelkyní každého člověka, noc nám temným rouchem svým mnohdy přivolává bezděky chmurné myšlenky jako příšery. Všickni si hověli v paláci královském v náručí libého spánku. Jen vládce nemohl spáti ani usnouti, spánek se čtveráživě otáčel okolo víček jeho a zase prchl. Skvotné, pohodlné lože měl král a přece sebou zmítal s jedné strany na druhou.

Ó kolik vzdechů vyšlo tu ze stísněných prsou jeho ! Kolikráte vstal s lože a chodil po komnatě, závidě svému nejnižšímu služovi spánek, kterého se dovolati nemohl. A pakli konečně přece usnul, nebyl to spánek, posilňující, ale spánek unavující ; hrozné sny ho děsivaly ; uděšen vstal ráno zapocen a utrmácen. Otakar dosáhl vlády a bohatství, ale ach, za jakou cenu !

Takto Otakar, stísněn jsa nepokojem vnitřním, vrhal se takorůzka v práci, aby nepokoj ten zapudil a i vlast Českou proslavil.

Nedbaje mnoho svého zdraví a života, vytáhl s četnou družinou proti lupičům, již pro časný zisk a vezdejší statek sahalí cestujícím po statku i po životě. Věru zuřivému zvířeti podobají se tací lidé ; potlačiliť v sobě dávno již cit lidský a jako lítá šelma prolévají nemilosrdně krev lidskou, která k nebesům volá o pomstu.

Proto si vydobyl Otakar veliké zásluhy, že od takových škůdníkův čistil říši svou. Vším právem je dal odpravit, čili nezasluhuje takového trestu člověk, který se kochá v smrtelném zápasu svého bližního, o němž praví Spasitel: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého?“ — —

Rozháranost králova rostla každým dnem. Tu ale zase na čas utlumil svědomí své a naplněn jest vroucí touhou, aby se vyznamenal i ve válce jako udatný hrdina. Příležitost naskytla se mu brzy, anť byl požádán, aby mečem rozšířoval víru Kristovu.

Již po delší čas obral si rád německých rytířův, aby panství své rozšířil i mezi polabskými Slovary. Rozšířovali tedy mečem víru Kristovu.

A kdo by mohl způsob tento rozšiřování víry schvalovati? Řekl snad Kristus, jako později Mahomed: „Uchopte se meče a mečem rozšířujte víru mou?“ Nikoliv! laskavě řekl: „Jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jmenu Otce i Syna i Ducha sv.“ A pak neporučil-li Spasitel v zahradě jetsemanské, když sv. Petr uchvácen horlivostí mečem chtěl chrániti Pána a Mistra svého: „Schovej meč! Kdo mečem zachází, mečem i zajde?“ Neřekl-li Spasitel náš: „Svěť světlo vaše tak, aby jiným svítilo?“ Ano křesťané mají jinověrce zbožností a dobrým příkladem pohnouti, aby se bludu vzdali; nikdy nemají jinému víru mocí vnucovati. Vždyť takoví obrácenci jsou křesťané jen dle jména, uvnitř snad páchnou pomstou, naplněni jsouce hořkostí a nevolí proti víře, kterou museli přijmouti. —

Ostatně nám dějepis ukazuje, že víra sv. byla v tomto případě mnohdy jen pláštěm. Přemnozí vedli křižácké války jen ku svému prospěchu, chtěli panovati jiným národům. Smutný toho doklad vidíme právě na polabských Slovanech, pod zámínkou náboženství a víry vyrval se ubohým nesjednocencům jazyk, vzala se samostatnost.

Otakar byl arci jiného náhledu, domníval se v náboženské horlivosti, že právě tím si vydobude zásluhy u Otce nebeského, jenž hlásá mír, pokoj a lásku. —

Léta Páně 1255 vytáhl Přemysl s převelkým vojskem z Prahy. Krásný byl pohled na statečné vojíny, mužné byly postavy chrabrých Čechův; oheň nedočkavosti plál jim s očí, zbraň se leskla a oslňovala leskem svým každého, a vojínů rekovných bylo mnoho tisíc. Slavně se s nimi rozloučila Praha. Králi a vojsku na počest vyzvánělo se zvony stověžitého města; nesčíslné davy provázely vojsko daleko za hradby městské, i biskup sám je s četným duchovenstvem doprovázel, maje v čele kříž.

Daleko za Prahou stanulo vojsko, všickni poklekli i král, uznávající, že všeliký zdar přichází s hůry od všemocného

Pána nebes a země. Biskup žehnal jim na rozloučenou, požehnal i jejich zbraní.

Vojsko táhlo zvolna, nebo tehdáž nebylo ještě železnic jako nyní, kdež rychlostí téměř čarovnou za jedinký den se dostaneme daleko od domova svého. Krajiny byly pokryty hustým lesem a vojsko české muselo dlouho táhnouti, než se k cíli touženému dostalo. Ale konečně došlo Baltického moře a země pruské. Byla již zima, řeky přioděny byly rouchem sněhovým a pokryty ledem.

Prušáci byli malý národ a vedli tichý život, neubližující nikomu, ale modlářství se nechtěli vzdáti. Již dříve byl hlásal sv. Vojtěch tomuto národu sv. Evangelium, ale bez výsledku, ano musel víru, kterou hlásal, zpečetiti krví, byl od nich zavražděn.

Příroda podporovala Přemysla. Ostatně se spojili s Otakarem ještě jiní, mezi nimiž se nalezal i Rudolf habsburský. Tohoto Rudolfa choval Otakar ve zvláštní přízni, ano měl ho za přítele a nepomyslel si, že jednou Rudolf se stane jeho nepřítelem a že ho zcela zničí a zkazí.

Prušané, spatřivše tak ohromné vojsko, pozbyli udatenství, strach se jich zmocnil a rozutíkali se na všechny strany, zane-

chavše svatyně nepřátelům. Beze všeho odporu káceli vojínové Přemyslovi zasvěcené duby a pálili modly.

Tu však přece zase vzmužili se Prušané a učinili útok na voj Přemyslův; než odporovali Prušané marně, Otakar je se svým spořádaným vojskem úplně porazil na hlavu. Tu teprv se poddali Prušané nutnosti, knížata jejich se dali pokřtíti a spolu i mnoho obecného lidu. Křtil je olomúcký biskup Bruno, jenž byl ve vojště královském. Kolik se jich opravdu z počátku dalo pokřtíti z přesvědčení, nelze arci určit; ale dali se ponejvíce jen proto pokřtíti, poněvadž museli a poněvadž s pokřtěnými vůbec dobře a vlídně se zacházelo. Na památku tohoto vítězství založil zde Přemysl nové město, jemuž dal jméno Královec a vládu odevzdal rytířům řádu německého. Ale tito utiskovali nebohé Prusy nemilosrdně, takže tito zanevřeli na své potlačiteli, zanevřeli i na víru novou, kterouž jakž se domnívali, přišli o drahou svobodu a uvedení jsou v krutou porobu.

Tímto vítězstvím rozhlásila se široko daleko po celé Evropě sláva o rekovném králi českém a zpráva ta donesla se i do Čech, do Prahy.

Podivná a přece pravdivá věc, že, pakli

se někdo zvláště neobyčejným činem významená, zapomínáme na křivdy nám učiněné a spěcháme, bychom mu svou úctu na jevo dali.

I Pražané zapomněli na mnohé nepříjemnosti co jim král připravil, a cítili se vítězstvím Přemyslovým sami vítězi. Jednohlasně na tom se usnesli, že krále slavně přivítají. Tou příčinou se dály velkolepé přípravy: stavěly se slavnostní brány, okrašlovaly ulice, kteréž se naplnily zvědavým lidem, když měl král přijíti.

Již byl král blízko Prahy; biskup s veškerým duchovenstvem, městská rada, všickni úředníci, řemeslníci očekávali vítěze u brány. I na družičky se nezapomnělo, ba jedna z družiček uvítala Otakara ve jmenu obyvatelstva pražského.

Sotva že Přemysl Otakar v čele vojska do brány vstoupil, zavířily bubny a útlá, něžná dívka oslovila krále, řkouc: „Milý králi a otče náš! My, poddaní tvoji, považujeme tebe za svého otce a první povinností každého dítěte jest — láska a vděčnost. Nuže tuto vděčnost chceme zvláště dnešního dne ukázati, kde vítězoslavně se vracíš mezi nás do rodiny své. Hrdostí velebnou naplňuje se srdce naše, když pomníme, že jsi nevztýčil prapor svůj na

pokoření lidu nevinného, jen pro čest a chválu, nýbrž aby jsi rozšířil říši Kristovu zde na světě. Vítězstvím tímto proslavil jsi i vlast naši českou a protož co vděčné dítky radujeme se s tebou, co s otcem naším a provoláváme ti z útrob srdce hřímavé sláva!“

„Sláva, sláva!“ rozléhalo se nyní i po všech řadách nepřehledných, ničeho nebylo slyšeti než hukot slávu provolávajícího lidu a hlahol zvonů pražských.

Král byl těmito nelíčenými prostými slovy patrně dojat a tím více, ješto vycházela z úst nevinného dítěte. Sotva že se mohl pohnutím poděkovati, i slza se mu zaskvěla v oku. Průvod pak ubíral se dále do chrámu Páně, kdež na poděkování se zapělo slavné: „Tě Boha chválíme!“

Hluboko v srdci Otakarově utkvěla slova dívčina. A co bylo toho příčinou? Zapomenul ve víru válečném na doby minulé, na svůj tak veliký poklesek a hle, zde mu byl opět uveden na mysl život jeho minulý, zpomněl si na — otce a matku. První povinností každého dítěte jest — láska, vděčnost k rodičům — slova ta hlásala ústa nevinného dítěte. Byl on vděčným dítětem, vděčným synem? Ach nebyl; nevděčností přivedl ubohou matku

do hrobu, zpuřností přivedl snad i otce ze světa. A to bodalo jeho srdce jako přestrojovaný meč, to mu odejmulo opět krátkou spokojenost. Trpkou se mu stala sláva vojenská, která jen na krátký čas může člověka blažiti, zaslepiti.

A nyní každý může pochopiti, proč Otakar mimo jiných příčin nechtěl se stát císařem německým, když důstojnost tak velká mu podávána byla; nasýtil se záhy slávy, panování, jak mu dobře předpověděla jeho matka Kunhuta.

6. Vrchol slávy.

Otakar nemohl více duševního pokoje nabýti, opět jako příšera pronásledoval duch nešťastného otce; opět vidíval ve snu ztrápený obličej umořené matky. Zádumčivost se zmocnila krále, neboť trn vězel ve stísněném srdci jeho.

Nešťastný král! Kéž by byl hned na počátku hledal lékaře, který hojí rány duševní — Krista! Neřekl-li Kristus: Nechci smrt hříšníka, ale aby se obrátil a živ byl? Zajisté, kdyby byl hleděl smířiti se s Bohem, kdyby byl učinil hned opravdové pokání: našel by byl ztracený poklid, který nám tento svět ničím dáti nemůže. Král pře-

mlouval sám sebe, ale na darmo. Měl následovati krále Davida a tak by byl jako David spokojenosti opět nabyl a unikl milosrdnému nepříteli, který ho ustavičně pronásledoval, — zlému svědomí.

Bohužel, že co kletba proniká dějepis jako černá niť — pánovitost. Kdo s koho, ten s toho, panovalo od počátku světa a panuje i za našich časův jak u celých národův, tak u jednotlivcův. Jak blaze by bylo na světě, kdyby každý se řídil dle slov Kristových: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého! Ale ach! jak počinají si lidé? Jeden chce panovati druhému a mnohdy vidí v bližním jen bídneho otroka.

Důkaz toho podávají nám z časů Otakarových Uhři. Zpupně utiskovali nebohé Štýrsko; nemysleli ošemetníci, že ten, kdo jiného přivádí v porobu aneb v porobě drží, sám zlaté svobody hoden není. Úpěnlivě sténali Štýřané pode jhem uherským a nemohouce již déle utiskování zpupných Maďarův snést, vypravili posly k Otakarovi, jehož rekovnost a udatnost i sláva známy byly po celé Evropě. Snažně prosili Otakara o pomoc, a Otakar, cítě v srdci svém hluboký žal a trud, velmi vlídně přijal sklíčené posly a připověděl jim pomoc.

A slovu svému král český dostál, ihned se chystal k válce.

Uhrům panoval tehdáž král Bela. Jakmile Bela uslyšel, že Otakar vyslyšel prosby Štýrčanův: nelenoval, vyhledával si hojné spojence, ba, spojil se i s úhlavním nepřítelem křesťanstva, — sveřepými Turky. Tak daleko vede zášť a nepřátelství i člověka i národy!

Kolik spoust, ohavností a hanebností připravili Turci samému Uhersku! Turci přepadali klidné obyvatele, vraždili bezbranné starce, naříkající ženy, plačící panny a děti, obraceli města a vesnice v spáleniště. Zdaž se tudíž neměli spojit všickni křesťanští mocnáři proti tomu nadutému, ukrutnému nepříteli křesťanstva, jemuž křesťan platí za opovrženého psa? Zdaž neměli spojenými silami tohoto úhlavního nepřítele křesťanstva vypuditi z úrodných niv evropských do Asie, odkud byl přitáhl? A hle, i s tímto divokým a surovým národem spojil se král Bela, mělť ve svém vojsku Uhry, Poláky, Rusy, Valachy Řeky, Srby, Bulhary, Kumány, Turky, ano i Tatary.

I Otakar se zbrojil velkolepě. Ozbrojl i sedm tisíc mužů od paty až ku hlavě

i s koňmi v železo. Velké vojsko měl Otakar, ale mnohem větší král Bela.

Co pak se to stalo opět v Praze? vždyť všecko jest na nohou a jen ženy, starci, a malé dítky zůstávají doma. Již zase ozývá se ve vzduchu nad Prahou velebný hlahol zvonů; již zase vyprovázejí Pražané, kteří doma zůstali, krále a vojsko daleko za Prahu. Každý naplněn jest obdivem při pohledu na železné muže.

Dlouho muselo zase vojsko táhnouti, než dorazilo k nepříteli. A kam táhli až? Táhli až do Rakouska na tak zvané moravské pole, kdež se rozkládá velmi krásná rovina, již protéká řeka Morava. Dále než až k řece nemohla vojska, na pravém břehu Moravy rozložil se Otakar se svým vojskem, na břehu levém pak Bela. Jak velebné to podívání na přčetné ozbrojené davy! zbraň se jim leskla, rozširujíc kolkolem oslňující lesk svůj. Než pohled ten jest i smutný, povážíme-li, že proto jsou zde lidé rozestaveni, aby se bili, vraždili. Vojín nezná vojína a mocí má neznámého připravit o ten největší klenot na světě — o život. Krví se má napojiti země, krví lidskou, nevinnou. Ó běda tomu, kdo bývá příčinou války nespravedlivé, zbytečné! Jaké bude míti odpovídání z toho na věčnosti u Otce lásky!

Vojska byla oddělena řekou a nikdo se neodvážil řeku překročiti a proto trvali několik dní v nečinnosti, jen malé šarvátky se udály. Tu vyzval konečně Otakar Belu, aby jedno vojsko přešlo na druhý břeh, aby se volně bítí mohli. Návrh ten byl přijat a dle úmluvy měl král Bela se svým vojskem přejíti. Otakar poněkud ustoupil a Uhři přešli řeku. Otakar rozestavil své voje, ale Uhři zrádně chtěli Otakara přepadnouti, avšak krvavě měli zaplatiti hnusnou zrádu.

Králevic Štěpán přepadl najednou Otakarův střed, ale špatně pochodil, neboť právě zde byli stateční, obrnění Čechové, muži železní, jádro celého vojska. Spozorovav Otakar úskok maďarský, obrátil se ku svým statečným vojínům a promluvil k nim takto: „Vojínové, bratři! rozhodné přišlo okamžení; počínejte si zmužile, nezapomínejte, že jste rekovní Čechové! Ať dnes dozná celá Evropa, že jste národ udatný, rekovný! Počňte již ve jmenu Páně; heslo naše budiž: Svatý Václav!“

Domluvil a hle, nebe samo zdálo se souhlasiti se slovy srdečnými rekovského krále českého Přemysla Otakara II.; neboť byvši až dosud naplněno chmurnými oblaky, najednou se vyjasnilo. Slunce v čarovné kráse

ukázalo se na obloze nebeské a jasně ozářilo prapor, na němž se zaskvěl obraz sv. Václava. Pohled ten velebný naplnil srdce a duši synův vlasti české důvěrou a udatností nevídanou.

Uposlechnuvše hlasu králova, že s Bohem mají počítí, anť Bůh spravedlivé věci dává vítězství, jali se velebným, unášejícím hlasem prozpěvovati: „Hospodine pomiluj ny!“

A věru nic nemůže člověka tak rozohniti, jako zpěv, zvláště zpěv zbožný, a proto, jakž nám dějepis dosvědčuje, i Řekové nejednou zvítězili a vítězství toto připisovali plamennému zpěvu.

Unášející byl pohled, kterak vojínové osmahlých tváří zpěvem zbožným dodávají si útěchy a posily.

Útok nepřátel byl zmařen. Jako mury hrádné, nedobytné stáli železní mužové, jádro celého vojska, a chutě se dali do díla, sekali do nepřátel jako do loutek, takže zrása zpupných Maďarův uvedena jest v nivec. Ba jeden voják přistoupil až k samému králevici Štěpánovi a smrtelně ho poranil, řka: „Tu máš na památku, zrádný příteli!“

Uhři vidouce to, dali se na útěk. A nyní počal strašný boj; i bylo lkání, bylo na-

říkání mezi voji nepřátelskými; padali jako mouchy, osmnácte tisíc zůstalo jich na bojišti. Strašný byl to pohled! Tu ležel voják s roztráštěnou hlavou a pro milosrdenství Boží prosil, aby ho dobili; opodál ležel jiný, nemaje nohy, ani ruky.

I povstal zmatek nevídaný; zbaběle odhazovali nepřátelé zbraně a dali se na útěk. A kam měli utéci? Před sebou měli nepřátelské vojsko a za sebou dravé vlny hluboké řeky Moravy. Než co naplat, utéci museli přece a proto se vrhali v řeku, chtějíce přeplavati, ale nemilosrdná řeka metala je do zkázonosného jícnu a topila je. Utíkajících přibývalo víc a více, ale utopenců bylo taktéž víc a více. Čtrnácte tisícův nepřátel nalezlo hrob svůj v studených vlnách Moravy.

Přes nepřátelská těla jako přes nějaký most stoupali Čechové, pronásledující prchající a hubíce je každým krokem. Již jsou Čechové na druhém břehu, již jsou v táboru nepřátelském. Jakého tu bohatství, jaké tu nesmírné kořisti dostává se vítězícím Čechům do rukou! Kdo by to mohl vypsati?

Než Čechové nezdají se dnes umdlévati, slavně chtějí dílo dnešního dne dokonati, daleko až k Přesburku pronásledují hrdého Maďara.

Ba i Tataři, kteří jednou byli hrůzou a metlou Boží říše moravské, utíkají o překoť a klnou železnému králi českému. Mnohý, který přece unikl, vypravuje ještě co děd vñoučatům svým tam o tom králi českém, jenž pokořil udatný národ tatarský vojskem železným.

I oslaveno bylo jméno národu českého způsobem tak slavným a hrozným leta Páně 1260 dne 12ho června, oslaveno na přímluvu sv. Václava za heslem: „Svatý Václav!“

Otakar se procházel řadami udatného vojska českého a všickni vojínové hrnuli se k němu jako k otci.

I rozhlásila se sláva českého krále Otakara po celé Evropě rychlostí blesku a zavítala i do staroslavné Prahy. Pražané zajásali, naplněni jsouce hrdostí velikou. Slavně uvítali zase rekovného krále, krále železného, Otakara, uvítali i muže železné, kteří se vyznamenali v bitvě i zbožností i hrdinstvím.

7. Rodinný život.

Až dosud byla řeč jen o zevnějším životě Otakarově. A jak to vypadalo v jeho

domácnosti? snad tu nalezal spokojenosti, a oddechnul si snad po traplivých pracích vladařských? Nikoliv!

Býváť obyčejem panovníkův, že uzavírají sňatky z příčin politických, buď aby moc svou utvrdili, buď aby nového spojence dosáhli. Není tudíž divu, že manželství takové bývá nešťastné.

Otakar v 23tém roce věku svého pojal za manželku Markétu, sestru bojovného vévody rakouského a vdovu. Již zevnějšek Markétin odpuzoval každého; bylať prostřední, nesouměrné postavy, snědé pleti obličej hnusil poněkud smáčkнутý nos a tvář její zahalovala se téměř ustavičně mráčky nevole a mrzutosti. Škaredá Markéta bývala i mrzutá a brumlavá a proto s Otakarem se neměli rádi a mnohdy i hádky bývaly mezi nimi, a proto se často Otakar zadumával a v myšlénkách opět zalétal k provinění svému. Tak nenaleznuv doma spokojenost vrhal se Otakar v rozličná vyražení, ač i ta se mu konečně zhnusila.

Roku 1261 pojal po druhé za manželku Kunhutu, dceru haličského knížete Rastislava. Kunhuta slynila nevšední krásou a spanilostí; všeobecně byla i vážena pro svou hodnost. Když Otakarovi poslové k ní

přišli a jí oznámili, že Otakar ji chce za manželku, nezdráhala se. Vždyť slyšela již mnoho o králi českém, jenž po celé Evropě znám byl pro své bohatství a nádheru co král zlatý, a pro svou rekovnost co král železný.

Jakmile si vše zařídila, vydala se s četným komonstvem a četnou družinou na cestu do uherského města Prešburku, kdež se vykonal sňatek. S novou královnou odebral se Otakar do Prahy, aby se s ní dal korunovati.

Čechové přijali sličnou královnu s neobyčejnou slávou. Všickni téměř obyvatelé pražští vyšli jí uprostřed hlaholu zvonů vstříc, všickni jásali, provolávající královně slávu.

Konečně se přiblížil den korunovace. A v skutku nic nemůže býti pro národ unášejícího jako den, kde král přijímá korunu z ruky pastýře duchovního, biskupa, kde připovídá Bohu, že se chce přičiniti, aby se stal otcem svého národu, kde přísahá, že chce chrániti spravedlnost a práva národu Bohem mu svěřeného.

Přípravy ku korunovaci děly se již po některý čas napřed. Celá Praha nabyla rázu slavnostního: domy byly květinami a svěžím zelením ověnceny, v oknech a bra-

nách mohls čísti tisícero nápisů, v nichž vyjevováno štěstí a blaho milovanému králi a něžné královně. Zvláště pak byl vyšnořen hrad pražský, drahocenné koberce rozprostíraly se tu a vkusných okras bylo tu v hojnosti. Pro krále a královnu vybudovány jsou nevšední stany, kteréž zářily hedbávím, třpýtily zlatem, stříbrem, drahokamy. Nejdražší byly arcí koruny, bylyť z ryzého zlata, hojně démanty a drahokamy pokryty.

K slavnosti se dostavilo i přechetné množství cizincův, bylo jich tolik, že v Praze neměli ani místa. Proto poručil král, aby se na Letné mezi Ovencem a Holešovicemi vybudovaly dřevěné stánky.

Korunovací předsevzal arcibiskup moravský. Konečně zavítal o vánocích očekávaný den; slunce, jakoby se samo těšilo dnešnímu dnu, objevilo se na obloze v jasné kráse a ani jedinkého chmurného mráčku nebylo na nebi viděti. Sama příroda brala takořka podílu na dnešní slavnosti.

Hle již jest slyšeti slavnostné vyzvání zvonů. Tisíce a tisíce hostů běře se v rozličném, malebném kroji na hrad pražský, že silnice, cesty nemohou stačiti.

Již přichází král, blíží se i královna. Krásní bělouši táhnou drahocenný vůz a

v kostele očekává krále a královnu arcibiskup obklopen přemnohými přísluhujícími kněži.

V kostele král a královna poklekli, arcibiskup pak vystoupiv na povznesené místo jal se dojemným hlasem mluvit takto:

„Premilý synu a dcero! Židé žádali kdys hrdošijně, aby měli také krále, jako jiní národové. Samuel, nejvyšší kněz židovský, zrazoval jim ve jmenu Hospodinu úmysl tento. A za jakou asi příčinou? Připomínal jim, že král. má moc v ruce, snadno této moci zneužívati může proti lidu. A vskutku slova ta se bohužel vyplnila již na prvním králi Saulovi.

Ne tak, doufám, věhlasný králi, že se zachováš ty. Očekávám od tebe, ba jsem o tom přesvědčen, že i po tvé smrti poddaní tvoji budou s úctou a vděčností a láskou o tobě mluvit. Aby se tak vskutku stalo, nezapomínej na slova písma sv., že všeliká moc s hůry, s nebe králi dána jest. Hleď, abys povždy byl otcem svých poddaných, ochrancem potlačených, zvláště pak vdov a sirotkův. Především však budiž všem vzorem pravého křesťana; neboť jen ten, kdo náboženstvím jest protknut, může blahodějně, právě křesťansky působiti.

A nyní už přijměte z ruky mé koruny!

Dejž milosrdný Hospodin, aby i On sám vás mohl jednou na věčnosti okrášlití korunou věčnou, zářící drahokamy všelikých ctností a dobrých skutkův!“

Po těch slovech vložil arcibiskup králi a královně korunu na hlavu, ana mezi tím zpívala se velebná kantáta. Po vykonané korunovaci padli všickni na kolena a modlili se vroucně za blaho krále a celého národa českého. V nejednom oku zaleskla se slza radosti a zbožnosti. Slavnost se ukončila slavnými službami Božími a ambrosiánským chvalozpěvem: Tě Boha chválíme! Napotom zavzněly opět zvony po celé Praze.

Po slavnosti byla bohatá hostina, v níž se mnohé připitky děly na zdraví korunovaných a vzácných hostův. Hodovalo se dlouho skvostně, právě královsky, i turnaje se odbývaly, v nichž zvláště Čechové se vyznamenali.

Tato slavnost, zvláště pak slova arcibiskupova při korunovaci učinily na Otakara velký dojem. Umínil si, že nyní jediné blahu svých poddaných žíti bude; svatě přislíbil Bohu, že poklesek mládí svého hojně vynahradí dobrými skutky. A hle, čím více o blaho svých poddaných pečoval, tím více se cítil spokojeným.

Nejednou klekával král sám a sám v domácí kapli a vroucné modlitby vysýlal k trůnu Hospodinovu. Jako kdys král David, poznav hřích svůj, ho litoval a v lítosti množství hořkých slz prolil: tak i král Otakar. Bohu na počest vystavěl mnoho kaplí, kostelů, i chrám všech Svatých na Hradčanech, jenž až dosud hlásá nám kajícnost krále českého, Přemysla Otakara II.

S Kunhutou, chotí svou, žil Otakar v svornosti a lásce. Bouře, která brzy vztahovati se počala se všech stran na kajícího Otakara, mírněna byla něžnou oddaností královny Kunhuty, kteráž ho ctíla a si velmi vážila.

Radost a domácí poklid vzrostl pak tím více, když Bůh rodiče obdařil synáčkem. Král i královna naplnění tu jsou slastí prevelikou. Králevici dáno jméno po dědovi Václav. Neštěstí, které se nyní u velkém množství hrnulo na rodinu královskou, umírněno bylo značně blahem domácím.

Ještě jednou se ukázal Otakar ve vší slávě a nádheře, když králevic uherský za manželku pojal Kunhutu brandeburskou. S četnou družinou dostavil se Otakar k od-
davkám. Nad řekou Dunajem odbývala se veselka na prostranném místě. I sešlo se

sem hostů, že nebylo lze je spočítati, byloť jich na sta tisícův a přece se zásob dostalo, ba ještě zbylo. Tu mohls spatřiti skvostnost právě šalomounskou. Stany, v nichž panstvo se zdržovalo, byly z hedbáví, stan pak, kde vykonány byly oddavky, byl uspůsoben v krásný kostelíček. Pokryt byl vzácným sukem a drahocennými tkaninami. Oba králové, český i uherský, zápolili v nádheře. Ale ze všech nejvíce se skvěla nevěsta, kterou Otakar obdařil svaatebním rouchem. Šat měla z purpuru; protkán byl zlatem, něžnými obrazy, pokryt byl perlami a drahokamem a na hlavě měla nevěsta ozdobu ze zlata, okrasu to nesmírně drahou. Po oddavkách byla slavná hostina a po hostině nastaly rytířské hry, k nimž jen nejvzácnější a nejstatečnější hosté připuštění byli.

8. Vnitřní nepřátelé.

Otakar oplýval nyní domácí blažeností a ta věru dodává síly a útěchy, že mile-rádi neseme břímě všelikých nepříjemností, utrpení a křížů. Král již dávno byl uznal šerednost jednání svého v mládí, uznával, že byl nehodným, nevděčným synem.

Avšak. kletba otcova, slova matčina měla se na něm strašně vyplniti. Mračno neštěstí a pohrom se víc a více nad jeho hlavou, nad jeho osudem zatahovalo. Bůh uznal za dobré, aby král již zde na světě byl potrestán, by ho ušetřiti mohl na věčnosti. Arci bolestné to přichází člověku, ač by spíše se měl těšiti a radovati. Není-liž bolestné, pakli se musí někomu ruka anebo noha odejmouti? Ale takový nešťastník se těší tím, že byť se mu jeden úd odejmul, přece zachován bude na životě. A tak i nebeský Lékař nám mnohdy v životě podává lék odporný, jen aby nás vyléčil pro věčnost, kde vlastně teprv žítí počneme. I Otakar musel z číše takového utrpení píti, ba musel ho dopíti až do poslední krůpěje.

Přemysl, jakož již svrchu podotknuto, velmi rázně hned zpočátku panování svého vystoupil proti loupežníkům. A kdo byli tito loupežníci? Byli to, bohužel i mnozí pánové statkův, rytíři, kteří z hradů vystupovali na klidné pocestné, zvláště kupce a je olupovali o jich majetek a pakli se bránili, ani na životě jich neušetřili. Otakar s takovými ukrutníky nedělal mnoho křiku a soudu; kohokoliv polapil na bezečestném řemesle, toho ihned dal pověsiti na nejbližší strom.

Loupežnictví bylo za tehdejších časův v Čechách velmi rozšířeno, podporovalaf je sama příroda. Málo bylo tehdáž pořádných cest a silnic a vlast naše byla pokryta hustými, nepřehlednými lesy. Tou příčinou nemohl arci král všecky lupiče vyhubiti, neboť mnozí, obávající se přísného ramene Otakarova, zanechali nekalého řemesla, ale tím více zanevřeli na Otakara. I očekávali jen příhodné okamžení, kde by se na přísném králi krvavě pomstili. V skutku pokolení to ďábelské! Neprovádí hanebné řemeslo jen proto, aby nebylo trestáno, ale uvnitř jest srdce jejich naplněno zlobou nejhorší. Blahoví zapomínají, že Bůh jest vševědoucí a okem svým že proniká i ledví duše naší; zapomínají, že je jednou Pán přísně souditi bude i z každé nezřízené žádosti i z každé hříšné myšlénky.

I mnoho korunních statkův bylo zadluženo anebo milostníkům Václavovým rozdáno. Jakmile král Otakar vládu nastoupil, žádal tyto statky nazpět, neboť je drželi způsobem nespravedlivým. Lichotiliť králi Václavu, schvalovali ve všem jeho jednání, jen aby sami z toho vyzískali. Hanební lichotníci! Co měli jako rádcové krále upozorniti, že nejedná dobře, že přivádí na

mizinu i sebe i zemi, kořistili z vad a poklesků králových. Ano sami, bezbožníci, uváděli krále v proud hříšných vyrazení, přivádějíce mnohé o ctnost a zalíbení Boží. Nezdární to přátelé, kteří obkličovali krále co včely, ssáli pro sebe a obohativše se nestáli více o krále.

Když tudíž Otakar vystoupil a statky tyto žádal nazpět, povstala z toho u těchto pánů pravá bouře. Jako moře srotili se proti králi, považující statky ty za své a jen s nevolí, jen že ustoupiti museli moci, je vydali. I oni hořeli ohněm vnitřní zloby a pomsty, i oni očekávali příhodný čas, v němž by pod prapor nepřátelský vstoupili a Otakara zničili. Aby i jiným dali na jevo, že o své jmění přišli, dávali si nová jména u př. pán z Chudoby, ze Žebráka, z Nemanic.

Tito pánové nám i ukazují, jak hanebné jest na své povinnosti vlastenecké zapomenouti. Věděli dobře, že bezprávím drží statky zemské, a přece jich dobrovolně odstoupiti nechtěli; věděli, že blaho vlasti toho požaduje, a přece sloužili jen sobě, svému sobectví.

Jak mnoho bohužel nalozáme i nyní takových vlastenců! Majíť v každém třetím slovu na jazyku vlast, národ, národnost

a jen proto, aby z toho měli nějaký prospěch. Z úst jejich uslyšíš samé: „Na zdar!“ Ale má-li se skutkem ta jejich národnost a jejich vlastenectví ukázati, mají-li pro vlast nějakou oběť podstoupiti: obrátí jako vítr, vymlouvají se na zlé časy a neobětují praničeho. U takových vlastenců plnou mírou se naplňuje přísloví: Skutek utek.

K těmto všem vnitřním nepřátelům přidružili se konečně i třetí.

Přemnozí, kteří horoucně národ a vlast svou českou milovali, nemohli s Otakarem souhlasiti v příčině usazování se Němců v Čechách. Těžce to vším právem nesli, že Otakar příliš Němce do země volá a přistěhovaným že velmi nadržuje, aby v nich měl zbraň a baštu proti pánům českým.

Otakar, za matku maje Němkyni, vychován byl v duchu německém. Ačkoliv miloval vlast a zemi českou, nebylo srdce jeho naplněno něžnou láskou k řeči a starodávným zvykům českým. U dvora jeho nezazníval hlahol, jímž Záboj a Slavoj oslavovali vnady, ctnosti, čest a přednosti Čechie, na dvoře mluvilo se řečí cizí, německou. Tato nešetrnost k jazyku českému musela arci hluboce urážeti zdárné syny české. Řeč česká byla ve svém vlastním

domě jen popelkou. Kolem sebe shromážděl Otakar rádce, které povolal ze všech končin světa, hlavně z krajin německých. Tím se nezalíbil pánům českým. A může-li Němec, cizozemec, takovou láskou k vlasti cizé naplněn býti, jako ten, jenž se zrodil v této vlasti, jenž zde ponejprv spatřil světlo Boží, v němž všecko, kamkoliv pohledne, budí slastiplné upomínky na mládí tak bezstarostně strávené? Nikdy! Takovým se jedná vždy o vlastní zisk, málo jim leží na srdci blaho vlasti, blaho lidu rodného. A jakou bolestí muselo naplněno býti srdce věrných Čechův, když videli, že tito cizozemci všude mají přednost, na jejich sebe nerozumnější radu že se dbá a hlas věrných, původních obyvatelů se zanedbává! Když pak úrodné nivy vlasti naší milé zbytečně nad míru zaplavovány byly obyvatelstvem německým; když těmto jako Čechům na potupu se dávaly zvláštní výsady; když i města česká byla obsazena obchodníky německými, kteří očividně na záhubu Čechův bohatli: rostla nevole a hněv spravedlivý u českých obyvatelů víc a více.

A až teprv, když král vložil ruku svou i po tom nejsvětějším, co národu může býti, po samosprávě měst a obcí, po úřadech

župních, když zavedl právo německé! Rozkvašenost se vzrnáhala víc a více, láska k panovníku ochabovala každým dnem. Tím zlomil arci Otakar moc šlechty, ale učinil si i mnoho nepřátel, kteří na něm pomstu vyhledávali.

Takto rozmnožil Otakar moc královskou proti preveliké moci šlechty, utvořil si nadaný stav městský. Avšak velmi se prohřešil, že při svém záměru bezohledně, ba nespravedlivě si počínal. Počínal si jako vladař, nemaje na zřeteli opravdové blaho a spokojenost národa, nýbrž jen sebe samého a svou moc, čímž se dotknul výhradních práv a výsad šlechty a dopustil se i velkého bezpráví, velké křivdy proti celému národu. Jedno zlo odstranil a mnohem větší zavedl; dal jednomu stavu, městům mnoho práv, která byla na úkor ostatním stavům, zvláště pak stavu rolnickému. Stav rolnický stal se takořka otrokem ostatních stavů, což arci nikdo schvalovati nemůže. Bohu díky! že časy ty již minuly, že stav rolnický zvláště za našich časův vyzdvižením roboty konečně dosáhl volnosti. A tak tomu má býti; neboť právě stav rolnický tvoří u nás jádro, tvoří sílu vlasti naší milé.

Prve byly před právem a zákonem slovanským všechny stavy stejny, ale novým

zákonem Otakarovým — německým — zmizela rovnost před soudem, což přece první zásada spravedlnosti.

Co ale nikdo Otakarovi odpustiti nemůže, jest, že rozmnožil obyvatelstvo německé v míře ohromné, ba župy či kraje loketský, trutnovský a kladský jen německými přistěhovalci osadil a že těmto přistěhovalcům větší dal práva než původnímu obyvatelstvu českému.

A proto byť byl Otakar sebe více povznesl slávu vojenskou národu českého v celé Evropě; byť byl udatenstvím a rekovností naplnil celou Evropu úctou k národu českému: zasadil mu uvnitř říše ránu hlubokou — zasil do vlasti naší símě nových, dlouho ano povždy trvajících třenic národních. A símě to vydalo ovoce hrozné, přineslo národu našemu utrpení, které co holubičí národ musel snášeti od zpupných cizozemcův. Símě to přivedlo nejednoho věrného Čecha o život a bylo příčinou ohromného krveprolití.

A nyní už snadno každý pochopí, proč přemnoží i zdární vlasti české synové zanevřeli na krále, proč nestáli o toho, jenž, místo aby moc svou rozšířil, uvedl vlastní národ, z něhož pocházel, v porobu privilegovaných cizozemců.

Ale tím připravoval Otakar i sobě záhubu, jíž více uniknouti nemohl, seděť na trůnu, jež počali již hrýzti červové na všech stranách.

Mnohem větší nepřítel však povstal proti Otakarovi zevnitř, jenž ho měl krutě ponížiti.

9. Zevnější nepřítel.

Až dosud byl Otakar znám a vážen po celé Evropě. Mír panoval uvnitř říše jeho, ač již dosti tajných nepřátel měl proti sobě.

Ale tím větší nepořádek byl v říši německé. Vládl tam sice král, ale jen dle jména. Toho času byli dva králové, z nichž jeden měl málo moci a ten druhý dlel mimo říši. Proto byl zde strašný nepořádek a nikdo nebyl již ani svého majetku jist, neboť silnější ubližoval slabšímu a práva a spravedlnosti nenalezal nikde. Učí pak nás zkušenost, že obyčejně špatní páchají křivdu a bezpráví. Hodným vedlo se tu zle, ješto spravedlnosti nebylo se lze dovolati; vždyť právě ti, co měli právu a spravedlnosti sloužiti, páni a rytíři, byli nejhorší a potlačovali bezbranné poddané, ano olup-

vali i pocestné. A toto právo, kde slabší ustoupiti musel silnějšímu, kde vlastně panovala moc, vládl meč, nazváno jest právem silnějšího.

Není divu, že ze všech stran ozývaly se nářky a volání o mocného krále, jenž by zase spravedlnosti a právu cestu proklestil. I knížatům se již taková bezúzdnost nelíbila a proto po druhé vyslali posly k hrdinnému králi českému, Přemyslu Otakarovi II., aby důstojnost německého krále na sebe přijal.

Když se poslové u dvora pražského objevili, byli velmi vlídně přijati od Otakara, jemuž žádost tato a poselství velmi lichotilo.

Dříve než se Otakar rozhodnul, svolal domácí radu. Rádcové nebyli stejného smýšlení: jedni radili, aby korunu přijal a tak moc a slávu koruny české ještě více utvrdil a rozšířil; ale druzí byli opačného náhledu, praviliť, že by vlastní země utrpěla, ješto by se král přespríliš německými záležitostmi zabývali musel. A tohoto náhledu byl i Otakar, jehož ostatně sláva již více netěšila, nabažil se jí již zcela, a o domácí blaho jal se v pravdě pečovati.

I dal předvolati posly a řekl jim, že ho to velmi těší, že k němu mají důvěru,

ale podávanou důstojnost že přijmouti nemůže. Smutně se navrátili poslové nazpět s nepořízenou domů.

Tímto rozhodnutím vykopal si Otakar sám svůj hrob, připravil si záhubu, neboť povstal proti němu nový sok. Knížata německá vyvolili si za vládce říše německé Rudolfa, hraběte habsburgského. Tento Rudolf znám byl Otakarovi, neboť s ním táhl proti Prušákům, kde si ho velmi zamiloval.

Rudolf byl muž rázný, podávanou důstojnost milerád přijal a povstav železnou rukou proti všem zlořádům šťastně je odstranil.

Než i Otakarova moc zdála se Rudolfovi býti nebezpečnou a to tím více, že ho Otakar nechtěl za německého krále uznati. A proto brojil proti Otakarovi, smířil se s papežem Řehořem X., aby od něho uznán byl. S papežem smířen a od něho za krále německého uznán vystoupil pak přísně proti králi českému a žádal, aby Otakar přijal země své co vasal z ruky jeho. Tomu arci nemohl Otakar přivolit, ješto země své držel právně. I rozdurdil se Rudolf a předvolal Otakara co zbojníka před říšský sněm. Otakar si stěžoval na takovou křivdu u papeže, ale nadarmo; papež mu jen radil, aby se hleděl přátelsky

s Rudolfem smířiti. Otakar, vědom si jsa své nevinnosti, před soud se nedostavil.

A hle, Rudolf prohlásil Otakara za zbojníka, za zbaveného všech zemí, ba i království české a markhrabství moravské mu odňal, chtě lakotně i tyto země do říše německé vtrhnouti. To byla velká rána pro Otakara. Arci, kdyby byl uvnitř říše neměl nepřátele, snadno by byl pokořil hrdého Rudolfa, ale nepřátelé jeho vnitřní radovali se arci i na svou vlastní záhubu tomu a vystoupili zjevně proti Otakarovi. Hlavou těchto spiklencův, kteří se s nepřitelem vlasti spojili, byl starý Boreš z Risenburku.

To bylo arci přespříliš na ubohého, ze všech stran sklíčeného krále. I počal sobě zpomínati na pikle, které byl sám kul proti vlastnímu otci. Viděl nyní, jakou měrou svému otci měřil, takovou že se nyní měří i jemu. Krutý meč bolesti pronikl srdce jeho. Živě mu připadl na mysl i sen, který druhdy měl, viděl, cítil, předvídal, že půda se pod ním kácí.

Nejvíce Otakara trápilo, že i Vítkovci, jichž náčelníkem byl Záviš z Falkenšteina, proti němu se spikli. Záviš byl muž štíhlé postavy, neobyčejné krásy a zvláště se vyznamenal lahodným zpěvem a unáše-

jící hudbou. Na hradě královském byl rád vídán a nejeden večer strávil v kruhu královské rodiny. A tento Záviš, jenž byl domácím přítelem, jehož si takořka odchoval ve vlastním domě, stál na straně spiklencův, bojuje s Rudolfem.

Není divu, že král poněkud ochábl na mysli, že poraněn byl v útrobách svých tento statečný lev. Chystal se sice k válce, chystal se proti soupeři. Na počátku měl i několik spojenců, ale kletba otcova: „Dobývej jen, dobývej, dosáhni slávy veliké, avšak až dosáhneš znamenité výše, tu ať se boří pod tebou půda díla tvého; ať i proti tobě povstane nepřítel mocný a pokoří tě do prachu země! A jako nyní zrádně proti mně jsi povstal: tak ať zradou svých vlastních skončíš potupen život svůj.“ Kletba, slova tato strašná vyplňovala se už na nešťastném synu.

Co den ubývalo vojska Otakarova, kdežto vojsko nepřátelské se množilo každé hodiny.

I toho se musel Otakar dožiti, že také Uhři, kdež nedávno jevil se v slávě a štědrotě, s nepřítelem se spojili. I musel trpce zakusiti, jak marná a nestálá jest přízeň tohoto světa. Dnes nás oslavuje,

•

dnes nám provolává slávu, a zítra volá nám:
Pryč s ním, ukřižuj ho! —

Císař Rudolf položil se s velkým vojskem u města Norimberka. Chtěl odtud vtrhnouti do Čech až do samé Prahy, kdežto ostatní spojenci měli vpadnouti do ostatních zemí.

Jen Jindřich, vévoda bavorský, zůstal nějaký čas Otakaru věren, ale vida později, že Otakar tak ohromné přesile odolati nemůže, opustil zrádně Otakara a smířil se s Rudolfem. Otakar musil tudíž plán svůj změnit a táhl obtížnými a příkrými cestami do Rakous, kdež se dozvěděl, že v Čechách vypuklo vzbouření.

Zlá to novina pro sklíčeného krále! Pozdě poznal, že vladař nejprv o to se má starati, aby uvnitř ve vlastní říši panovala spokojenost. Poddaní musí milovati svého krále a nikoliv se ho báti, ho nenáviděti. Kdož by o tom byl pochyboval, že kdyby byli Čechové věrně stáli při Otakaru, kdyby nadchnuti byly láskou ku svému mocnáři, nadchnuti i duchem vlasteneckým, že by byli zvítězili nad sokem sebe mocnějším a pokořili ho až do prachu země.

Otakar nebohý opuštěn ode všech spojenců i od vlastních poddaných, jenž houfně utíkali od vojska, zmalomyslněl a musel chtě nechtě povoliti.

Nastala bouřlivá noc, blesky se křížovaly co hadové na černých temných mračnech, hrom strašně rachotil, naplňuje vzduch děsným zvukem, vítr, vichr kácel mocné stromy.

Král Otakar procházel se uprostřed deště mezi stany vojska svého. I počítal hlavy svých věrných a poznával k velkému zármutku, že jich jest málo. Stísněno tu bylo srdce jeho žalem přestrašným, mocně se mu dmula prsa, zármutek již již rozpoltoval jeho úzkostí naplněné tělo. A kdo popíše myšlenky, jaké se křížovaly jeho hlavou! I sahal si brzy na srdce, které chtělo takořka uniknouti jeho schránce tělesné; na hlavu, která již již se takořka, púlila. Hrůzné to okamžení, strašný stav! Již sahá nešťastný král po meči, již ho drží v ruce a míří přímo k srdci. Ale v tom si zpomíná na svou manželku Kunhutu, zpomíná i na miláčka, syna Václava a daleko vrhá od sebe zbraň zkázonosnou. „Ne, nikoliv!“ volá hlasem tuřím, „neučiním toho, nesáhnu na život svůj.“

Tu mu i otec přichází na mysl i matka nešťastná; i cítí žal, bolest, jakouž rodičům svým byl způsobil, hořké slzy řinou se mu přes rozpálenou tvář. Lituje svého provinění, kleká na zem a modlí se —

modlí se dlouho a vroucně, aby mu Bůh milosrdný hřích odpustil.

„Ano, otče nebeský!“ volá, „chci píti z kalicha trpkého trestu, který jsem si zasloužil a který jsi mi usoudil!“

Venku se tiší bouře, mizí blesky, zaniká rachot hromu, a ticho klidné nastává v celé přírodě. I v srdci Otakarově utišila se bouře, pokojně zase proudí se krev jeho žilami, pokojně tluče zase rozechvěné srdce.

Otakar jest opět u svého stanu. Pomodliv se lehá na lůžko a hle, anděl líbě zavřel jeho oči a přináší mu spánek posilující, aby i nadále píti mohl klidně a odevzaně do vůle Boží z kalicha hořkého. —

Vysoko bylo již slunce na dráze nebeské pokročilo, když se Otakar probudil. Posilněn kleká král a děkuje Bohu, že mu přispěl v okamžení, kde sám nad sebou chtěl zoufati. Již nedbá tohoto světa a oddává se nutnosti.

I vysílá posly s bílým praporem na znamení, že chce vyjednávat. Rudolf návrh ten přijímá, ale počíná si pánovitě, nemilosrdně a žádá kruté výminky. Otakar musel Rudolfovi odstoupiti Rakousy, Štýrsko, Korutany, Krajinu a okršlek chebský a království české a markrabství moravské musel přijmouti za léno císaře římského.

Ač podmínky a požadavky byly ohromné, přece je Otakar, tak slavný a rekovný král český, přijímá. Jako lev mocný, jenž jedním skokem rozdrtití může nepřítele svého, jednou kulí přichází o sílu a moc, tak i Otakar, lev český, jedinkou smlouvou přišel o moc, sílu a slávu svou.

10. Utrpení roste.

Opět přichází Otakar král se svým vojskem do Prahy. Ale kde jsou zástupové, jenž by přivítali krále? Nikdo nevyšel mu vstříc jako tehdáž, když se vítězně vracel pokořiv zpupné Maďary a oslaviv jméno národa českého.

Zdalo se, jako by Pražané přáli Otakarovi, že byl tak velmi ponížen; neboť nikde nespátril soucitné tváře, která by nalila balzámu útěchy do sklíčeného srdce nešťastného krále. To arci velmi bolelo citlivého Otakara, srdce mu chtělo žalem puknouti, anť viděl, kterak při svém neštěstí osamotněl. Shledával, jak vrtkavé jest štěstí, povznevši ho na vrchol a ihned vrhnouc jej nazpět do bezedné propasti.

Smutným obličejem a sklíčeným srdcem předstoupil před svou manželku Kunhutu.

Alespoň zde v kruhu domácnosti chtěl zapomenouti na břímě zevnějšího neštěstí. Avšak i na Otakaru se vyplnilo, že pakli nás neštěstí stíhá, nespokojí se jednou ranou, nýbrž dotírá na nás ráz za rázem.

Kunhuta slyšela již o neštěstí, jaké Otakara potkalo. Zpráva a poselství Otakarovu naplnilo duši její bolestí a zlostí velikou. Onať se zasnoubila s králem velmocným, přeslavným; slyšela o něm písně, jakéž prozpěvovali zpěváci po celé Evropě, slyšela, jak se vychvaluje jeho udatnost a statečnost, věděla o jeho bohatství a nádhře a proto mileráda podala mu ruku svou. A tento manžel její, opěvaný písněmi nesčíslnými, tento rek podlehnouti musel druhdy nepatrnému hraběti habsburskému, o němž až dosud nikdo ničeho nevěděl. Toho nemohla hrdá Kunhuta snést a proto rozdurdila se uvnitř na nebohého Otakara, jenž u ní hledal útěchu a potěšení.

Když Otakar do hradu pražského se navrátil, nespěchala co věrná a sdílná choť manželci nešťastnému vstříc, nýbrž zůstala ve svém pokoji. Marně se ohlížel král, když do hradu vstoupil, po své manželce. Kunhuta se nedala viděti, což pokořeného krále velmi mrzelo. Poznával, že i ta ho opouští, jíž si chtěl postěžovati ve svém

velikém neštěstí a pookřáti na mysli. Opět pronikl krutý meč bolesti srdce jeho sklíčené. Mimovolně obrátil zrak svůj k nebesům, ku Pánu, jenž povždy stojí při nás, pakli i my se Jeho držíme a Jeho přikázání věrně plníme, jenž nás ani tehdaž neopouští, když svět křanu na nás vrhá. A v zpomenutí tom, v krátké modlitbě, došel král útěchy a posily čarovné; lhostejně patří již svému osudu a byť byl sebe krutší, vstříc.

Konečně šel sám ku královně, ona seděla u šicího stolku majíc hlavu podepřenou o ruku, v její očích zářil zármutek a spolu i hněv.

„Kunhuto, věrná choti má!“ volá král chvějícím se hlasem, „což i ty, má jediná útěcha a touha, i ty se mne vzdaluješ? i ty se stavíš nemilosrdným jednáním svým v řady přečetných nepřátel a zrádců mých?“

Tato smutná slova alespoň na okamžik obměkčila i srdce Kunhutino. I vrhla se, hlasitě plačíc a štkajíc, Otakarovi do náruči. Ani železný král nemohl pláči odolati.

Smutný to byl pohled na rodinu královskou! Králevic Václav stál opodál maje hlavu smutně skloněnou a vida rodiče plakati, plakal také.

Konečně odlehčivše stísněnému srdci

posadili se. V Kunhutě se zase probudila prvnější hrdost. Přemýšlela nyní, jak každý bude na ni ukazovati co na královnu pokoreného krále, prsa se jí mocně dmula a z očí sršel jí oheň zlosti. I obrátila se na ubohého Otakara a pravila vyčítavě: „Tak jsi se tedy vyznamenal, ty hrdino? Skoro o celou říši jsi přišel, toť hrdinství! Přisámbůh, toho bych také dovedla!“

Král neočekával takových slov. Mrzelo ho také, že králevic Václav byl přítomen a proto odpověděl Kunhutě povznešeným hlasem: „Již ani slova více! Nepřísluší tobě, abys jednání mé posuzovala, neboť tomu nerozumíš. Spíše jsi měla o všem pomlčeti a ke mně se chovati, jak se na hodnou manželku sluší. Poznávám, že všickni zrádně mne opustili. Nuže budiž! vrhni se i ty v náruč nepřátel mých a doplň míru osudu mého přenešťastného!“

Po těchto slovech opustil král komnatu Kunhutinu. Kdo by mohl popsati, co cítil Otakar v tomto okamžení! Jak opět mu napadala hrozivá myšlénka, aby se sám usmrtil, avšak zpomínka na Boha opět ho šťastně vysvobodila. Tím pevněji, tím odhodlaněji si předebral, že vše bude klidně snášeti a trpěti a veškerodušně se oddal a poddal nešťastnému osudu.

A vskutku diviti se musíme, že král vše tak trpělivě snášel. Dvakráte již bojoval s tím nejhorším nepřítelem, sám s sebou a po dvakráte i zvítězil. A tím se ukázal hrdinou největším; tím dosáhl vítězství, které se nikterak přirovnati nedá s vítězstvím, jakého druhdy byl dobyt nad zpupnými Maďary.

Kunhuta nemilovala více Otakara, zanevřela naň a zasazovala mu necitelným chováním svým mnoho hlubokých ran, zapomínajíc, že první povinností manželky jest, aby s manželem trpěla i nepříjemné a neštěstí.

Král se po těchto krutých ranách téměř zjinačil. Bol, jenž srdce jeho zžíral, bylo arci lze čísti na jeho celé postavě: líce jeho, jindy červené, počaly blednouti, vlasy počaly mu již šedivěti, hlava, jindy tak hrdě se povzuášející, byla skloněna; oči přechastým bděním červenaly; chůze, jindy tak pevná, stávala se nejistou. Na první pohled mohl's poznati, že Otakar nevýslovně mnoho trpí uvnitř duše své. A přece nedal král nikdy a nikde bolu svému proniknoti, hleděl vnitřní bol zevnějším úsměvem a zdánlivým poklidem zakrýti. Nikde neuslyšel's z úst jeho slova stesku ani nářku; mužně, právě královsky snášel neštěstí tak kruté. A tážeš se, milý

čtenáři! v čem nalezal král nešťastný Přemysl Otakar II. útěchu? Snad v líčené řeči přátel a rádců, kteří úlisnost a lícoměrnost ani sebe sladšími slovy zakryti nemohli? anebo snad v radovánkách, jimž se v náruč vrhnul? Nikoliv!

Modlitba ho sílila, těšila a dodávala mu zmužilosti, aby vše rekovně trpěl. A Otakar také pilně užíval toho prostředku a co ho užíval, pohlížel zcela jiným okem na tento svět. Viděl a poznával, jak všecko na světě jest jen klam a šalba, toliko jen pozlátka, které nevědomé děcko na chvíli bavit může.

Král zpomínal také často na své první chyby a poklesky, jakých se dopustil zvláště proti rodičům. Mnohdy volával pokorným hlasem: „Bože buď milostiv mně hříšnému!“ A hle, anděl jeho strážný s radostí pohlížel na svého svěřence, sledoval každý krok jeho, každé hnutí, aby každou slzu zachytil do číše a přinesl ji před trůn Otce nebeského, by mu provívění milostivě odpustil.

Nedivme se tudíž, že král, vida ve všem trestající ruku Páně, tak velmi povoloval nepříteli císaři Rudolfu.

Rudolf si vedl naproti Otakarovi velmi krutě. Kéž by si byl vzpomenu na slova Solonova, mudrce řeckého, že štěstí se po-

dobá kolu, které brzy nahoře brzy zase dole jest. Měl následovati šlechtného pohana krále Alexandra velkého, který zvítěziv nad Dariem, králem perským, lidsky a velmi útrpně se zachoval i k Dariu i k celé jeho rodině, když byl uslyšel slova Solonova.

Ne tak jednal Rudolf. Zpupně měl se k nešťastnému králi českému. Na základě neštěstí Otakarova budoval si své vlastní štěstí a blaho své rodiny. I snažil se nabýti všech zemí Otakarových.

Otakar učinil zajisté přespríliš, vydav Rudolfovi tolik zemí a přijav Čechy a Moravu od něho v léno, ale Rudolf ani tím se neuspokojil.

Země česká dostala konečně po dlouhých a dlouhých bojích práva, císařem Fridrichem II. potvrzená, kterýmiž byla vymaněna z podružství německého. Země české staly se tím úplně samostatnými.

I co neučinil Rudolf? Najednou prohlásil, že výsady ty jsou neplatné a že jich nikdy nepotvrdí. Tím by byly Čechy arciztratily opětně samostatnost svou, pro niž dříve tolik krve vycezeno jest. Země česká co část říše německé byla by musila pomáhati císaři proti každému její nepříteli, byť by to bylo třeba i na vlastní škodu její.

Otakar dlouho tomu odpíral, ale konečně přece svolil. Může si každý pomyslit, jak mu bylo okolo srdce, když smlouvu tak ukrutnou podepisoval, jak mu srdce krvácelo! Dříve sám předpisoval mocným králům a nyní se stal závislým, ba můžeme říci téměř otrokem hrdého Rudolfa.

Ale ani na tom nebylo Rudolfovi dosti. Otakar musel všem zrádcům, kteří ho v poslední válce opustili, ano i Záviši z Falkenšteina odpustiti, musel jim dáti milost.

Mnozí z přívrženců Rudolfových v Čechách žádali císaře německého, aby nebyli pod správou Otakarovou, nýbrž aby císař sám jich rozepře rozsuzoval. Kdyby byl Otakar tomu svolil, byl by se stal vskutku jen pouhým úředníkem, místodržitelem Rudolfovým. Tuť by se byl mohl Rudolf do vnitřních záležitostí země české a moravské míchat, byl by krátce pánem těchto zemí. Těžší věci nemohl již Rudolf požadovati a vši pravdě podobno, že chtěl Otakara jen k tomu dohnati, aby se uchopil zbraně a aby ho dokona zničiti mohl. Úmysl ten se mu podařil. Otakar, až dosud ku všemu velkodušně povolný, nemohl se těmto výjimkám podvoliti a chystal se k boji na život a na smrt.

Slavného druhdy krále netěšil již více

tento život, toužil po klidu hrobním a tím více, čím více bylo mu slyšeti úštěpky od vlastní manželky Kunhuty.

11. Smutný konec.

Otakar, stísněn jsa se všech stran, pocítoval tím krutěji rozmarnost královny.

Kunhuta omámena ba zaslepena úlisností a zevnější zdvořilostí Záviše, nechtěla jeho zrádu uznati a kladla vinu Otakarovi. Král proto tím více zanevřel na Kunhutu i na Záviše a vypověděl je ze země. Vyhnanství nesl Záviš velmi těžce a chtěl strašnou pomstu vykonati na korunovaném králi. Všickni nespokojenci rotili se kolem Záviše doufající, že skrze něho i sami se povznesou.

Otakar nemoha již déle snášeti kruté nakládání Rudolfovo, pomýšlel na válku. Ale kde měl nebohý král nalézt spojence? Kdekoliv se jích dožadoval, všude mu dali zápornou odpověď.

Mezi jinými vyslal Otakar posly ku dvorům knížat polských a slezských. Živými barvami vyličovali poslové nebezpečí, jakéž hrozí nejen Čechům, nýbrž všem Slovanům.

„Pomněte“ pravili, „na rok 1241. Tataři tu nás chtěli uvést v hnusné otroctví. Dobře víte, že jen mému slavnému otci Václavu a jeho rekovnému vůdci Jaroslavu ze Šternberka máme co děkovati, že nyní volně dýcháme. A myslíte, že nyní se nám vede lépe než tehdy? Nikoliv! Pamatujte si, že, podlehnou-li Čechy, které jsou jako hradba, jako bašta nenasytných Němcův, jenž panství své vždy dál a dále na východ rozšířiti chtějí, podlehnete i vy! Nejedná se tu jen o nás, jedná se i o vás a o svobodu všech Slovanův. A nebo není vám známo, jak bídne utonuli bratři naši polabští v moři německého nadvládí? Není více na Polabí slyšeti rodný jazyk náš, řeč slovanská odumřela, umořena byvši živlem německým!“

Než bohužel mluvili nadarmo. Knížata přislíbili sice pomoc, neposlali však ničádné.

Otakar, vida se zcela opuštěným, nepozbyl mysli a vida i v tom zlořečení otcovo, snášel je trpělivě. Jako kdys král David skroušeně želel poklesku svého: tak i Otakar. Začasto i se synáčkem svým Václavem byl službám Božím a mši sv. přítomen. Postního pak času na pokání v noci podtaji sám s jediným sluhou do kostela chodíval a vrhna se na kamennou půdu,

tak dlouho setrval v modlení, až i dlažbu hojně omočil slzami, vysílaje horoucné prosby k trůnu Otce nebeského. Na pokání za čin svůj uděloval i hojné almužny, času postního dával až do 500 chudých lidí stravovati každodenně a o letnicích ošatiti je na své útraty. I chrámy, zvláště pak chrám sv. Víta na hradě pražském okrašloval.

Zbožňovaný druhdy král vida se osamělým, sbíral vlastní voje. Avšak jaké překážky, jaké odpory stavěly se mu v cestu. Nespokojenci přemnozí nechtěli mu dáti své mužstvo; musel je všelijak chlácholiti, musel jim mnoho přislibovati, než se odhodlali, že mu přispějí. Otakarovi krvácelo srdce. Miloval nyní vlast svou vroucně, pro vlast nyní žil, pro vlast byl nyní odhodlán i poslední krůpěj krve své prolíti. A hle, aby tuto vlast proti zpupným nepřátelům zachoval, musel se doprošovati vlastních synů této vlasti.

Konečně sebral přes třicet tisíc mužů, ale jaká to hrstka u porovnání vojska Rudolfova, kteréž čítalo několikráte tolik !

Druhého dne měl Otakar odtáhnouti proti nepříteli, měl opustiti Prahu, aby nikdy více s ní se neshledal. Zasmušen procházel čety vojska svého a povzbuzoval

vojíny otcovským hlasem. Úzko, nevolno mu bylo okolo srdce, pocítoval jakousi smutnou předtuchu, aniž by si ji mohl vysvětliti. Musel se velmi přemáhati, aby vojínům vnitřní žal nedal na jevo.

Prošed všechny řady vracel se domů, aby snad naposled prožil večer v kruhu domácím. I Kunhuta spatřivši krále naplněného jakýmsi žalem, zachvěla se v útrobách svých, neboť ji mocně bodalo svědomí. Cítilať dobře, že i sama svou hrdostí a nelaskavostí bol králův zvyšovala. Litovala toho a vroucně se přitulila ku králi a dala se do hořkého pláče. Touto něžností byl král velmi dojat. I otevřel ještě naposledy srdce své před chotí a pravil:

„Milá Kunhuto! nejistý jest výsledek války, kterouž podnikám. Kdož ví, zdaž se ještě kdy na tomto světě spolu shledáme? Jakási vnitřní předtucha mi praví, mne děsí, že více se domů nenavrátím. Bojuju proti této myšlence a přece se jí nemohu zmoci. Stane-li se tak, čehož si ovšem nepřeju, ó pak pečuj mateřsky o našeho Václava. Z tvých rukou jej jednou požádám na věčnosti. Nezapomínej i na blaho poddaných mých! Před Bohem mohu dosvědčiti, že mi na srdci leželi, že jsem všemožně hleděl, abych slávu a blahobyt je-

jich povznesl; možná, že jsem v mnohém pochybil, ale nikdy jsem neměl zlého úmyslu. Ty pak, milá choti, až mne nebude, zachovej mě v paměti a pomodli se za mou duši, která sklíčena jest bolem, ježž nikdo již zde na světě vyléčiti nemůže.“ —

Po těchto slovech vzal si Otakar malého Václava na klín, hladil jeho hlavičku, zahrával jeho vlásky a pravil: „Milý Václave! buď vždy poslušen matinky své; pamatuj i vždy na Otce nebeského a zmíněj i na mne!“ Dále nemohl již překonán city mluvit.

Kvapně odešel z komnaty. A kam pak spěchal? Spěchal do rodinné hrobky. Ač již temná byla noc, vešel tam beze světla, zbožně poklekl k rakvi otce a matky. Pomodliv se za spásu jich duší odprošoval je upřímně pro přestupek, jakého se na nich dopustil a slzami smáčel rakve rodičů svých.

Pozdě bylo již, když král ulehl na lůžko. Klidný, pokojný měl spánek a příjemný sen; zdálo se mu, jakoby co pachole veselící se nalezal se u otce a matky, zdálo se mu, kterak ho otec i matka celují a k prsoum vinou. —

Ještě se neukázalo slunce na obloze, když král zase byl vzhůru a přistrojen.

Ještě jednou dal milované manželce Kunhutě a miláčku synu Václavu: s Bohem!

Vojsko bylo již připraveno, očekávalo jej. Všickni důstojníci s králem v čele vstoupili do chrámu. Otakar přijal z ruky biskupovy tělo Páně, vykonav před tím sv. zpověď. Nepomyslí si, že to bude posila poslední, posila k smrti.

Když král veřejně úctivě přijímal, byli všickni zbožností jeho dojmuti. Nejedna slza zaskvěla se v očích mnohého tajného odpůrce králova, ano i Záviš, jenž přestrojen stál mezi obecenstvem, dal se na pokání. Vědělť dobře o zradě, jakáž se kuje proti králi; vědělť, že král má býti zrádně v bitvě opuštěn, i umínil si svato-svatě, že veškerou zrádu králi vyjeví, ale bylo již pozdě, neboť král nevěřil již nikomu.

Jen jeden z vůdců stál zde zarputile, naplněn jsa zrádnou myšlénkou, ďábelskou mstou, kterouž mstu i provedl.

Po mši sv. dával biskup všemu vojsku požehnání.

Vojska táhla pak volným krokem ku předu. Konečně rozložila se na nivách úrodné řeky Moravy; právě na tom místě, kde druhdy oslaveno bylo jméno české, mělo býti strašně zhanobeno; tam kde trůn Ota-

karův dosáhl největšího lesku, tam se měl i sřítiti.

Bylo před bitvou. Smutně vysýlalo slunce papršky předvídajíc smutnou dohru druhého dne.

Král seděl v stanu svém a podivné myšlenky kolovaly v rozjařené mysli jeho, tak že se nemohl trudnému pocitu ubrániti. Tu mu donešena byla psaní beze jména, v nichž varován byl před zradou, která se v jeho vlastním vojsku kuje. Arci zrádu tu podporoval Rudolf sám.

Král nevěděl, co má učiniti, má-li uvěřiti, čili nic. Konečně vstoupil sluha a oznámil, že jakýsi cizinec jmenem Záviš prosí krále co nejvíce za odpuštění a že si přeje s králem sám promluvit, aby mu mnoho tajných a proň důležitých věcí odkryl. Na neštěstí největší nechtěl král o Záviši ani slyšeti, zpomenuv si, jak Záviš sám zrádně od vojska jeho odtáhl. — Kéž by ho byl dal k sobě předpustiti!

Otakar, maje tolik výstrah, dal si ještě na večer všecky vůdce a pány české k sobě předvolati. Když se dostavili, obnažil na jednou král prsa svá a jal se velebným hlasem mluvit takto: „Bratři! se všech stran se mi dostává výstražných listů, že mezi vámi za mými zády zrada se kuje.

Víte dobře, oč se nyní jedná. Nejedná se tu jen o mne, ale jedná se i o naši vlast a o vás. Podlehne-li zítra, očekává vlast naši spousta hrozná. A proto, pakli kdo z vás má něco proti mně, vyrovnej se se mnou! Nač by se měla zítra nazmar prolívati krev česká? Nuže! přistupte již blíže a skoupejte meč svůj v srdci mém, v srdci, kteréž tak vroucně miluje vlast českou.“ —

Domluvil lev český a jako zkamenělí stáli zde všickni. Nikdo se neodvážil meč svůj pozdvihnouti proti králi hrdinskému, všickni přísahali mu věrnost, přísahal křivě i škvřna jmena českého, zrádce Jidáš — Milota z Dědic —

Král rozechvěn a zasmušen nemohl té noci již ani oka zamhouřiti. Opět v rozčilenosti zahlédl tam v zadu v koutě příšeru, která šklebila naň zuby a poznal v ní otce, jak hrůzně volá: „A jako nyní zrádně proti mně jsi povstal, tak ať zradou svých vlastních skonáš bídne potupen život svůj!“

Krůpěje potu vyvstaly na čele Otakarovu. Zničeným vidí se již napřed i kleká a volá odevzdaně do vůle Boží: „Bože, staň se vůle tvá!“

Krvavě vycházelo slunce, rmoutíc se již napřed nad krví, nad neštěstím, které dnešního dne potkati mělo hrdinné Čechy.

Den ten krvavým písmem zaznamenán v dějinách českých byl 26. srpna na den sv. Rufa léta Páně 1278.

Král utýrán zradou svých vlastních vytáhl s malým vojskem svým proti přecetným nepřátelům, oslaviv ještě jednou pluky své a dal jim za heslo : „Budějovice, Praha!“

Čechové, nadchnuti rekovným králem, ač byli u velké menšiny, bojovali chrabře jako lvové. Již počínají slavně vítěziti. Tu se měl dostaviti Milota z Dědic jsa v záloze, aby dobyté vítězství dokonal, ale nešlechtník, jehož jméno každý Čech povždy s opovržením vyslovovati bude, zrádně odvrhl zbraně a dal se na útěk volaje hlasem silným, že bitva jest ztracena.

I zachmuřilo se slunce, vidouc krev chrabrých Čechův v potoce téci, jichž padlo ke 12.000 mužův, zachmuřilo se vidouc, kterak celý tábor český a poklady královské upadají za kořist nepřátelům.

Přemysl Otakar II. pak poznáváje, že zlořečení otcova doslovně se vyplňuje, nestál více o život. Bojoval hrdinsky jako lev, až konečně proklán sedmnácti ranami a zneuctěn od nelidských nepřátel skončil se slovy : „Bože, buď milostiv mně hříšnému, v ruce Tvé poroučím ducha svého!“
